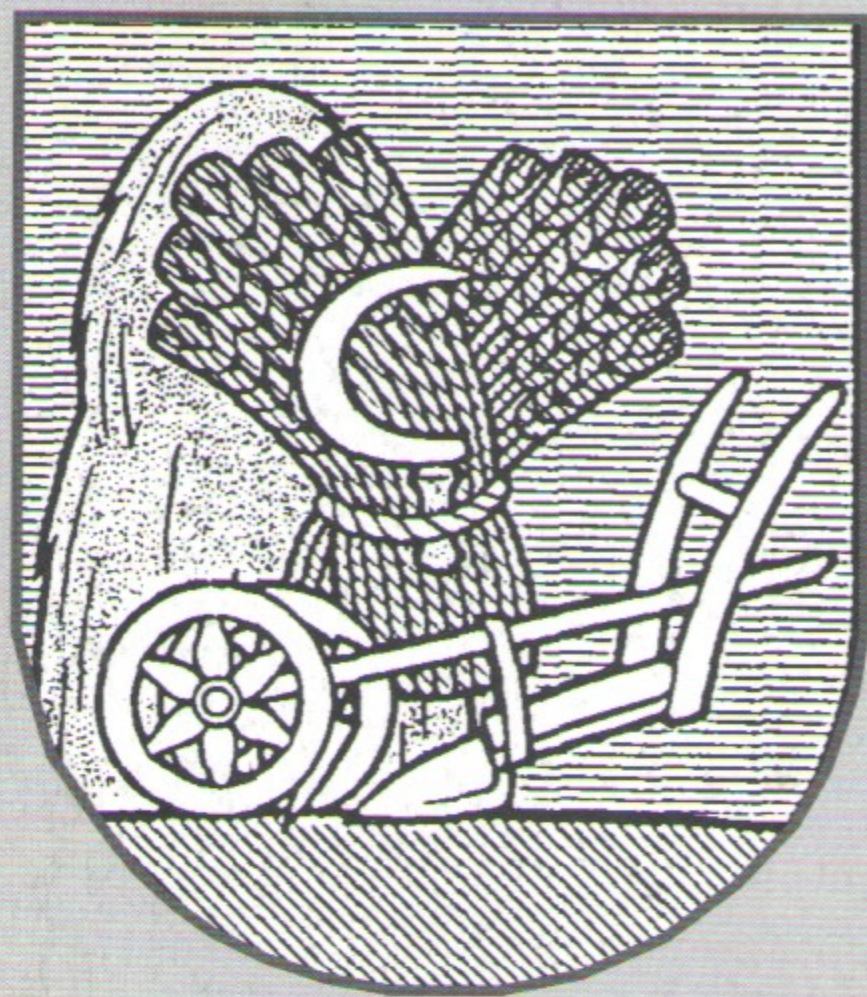

Časopis pre obyvateľov a priateľov Kráľovej pri Senci

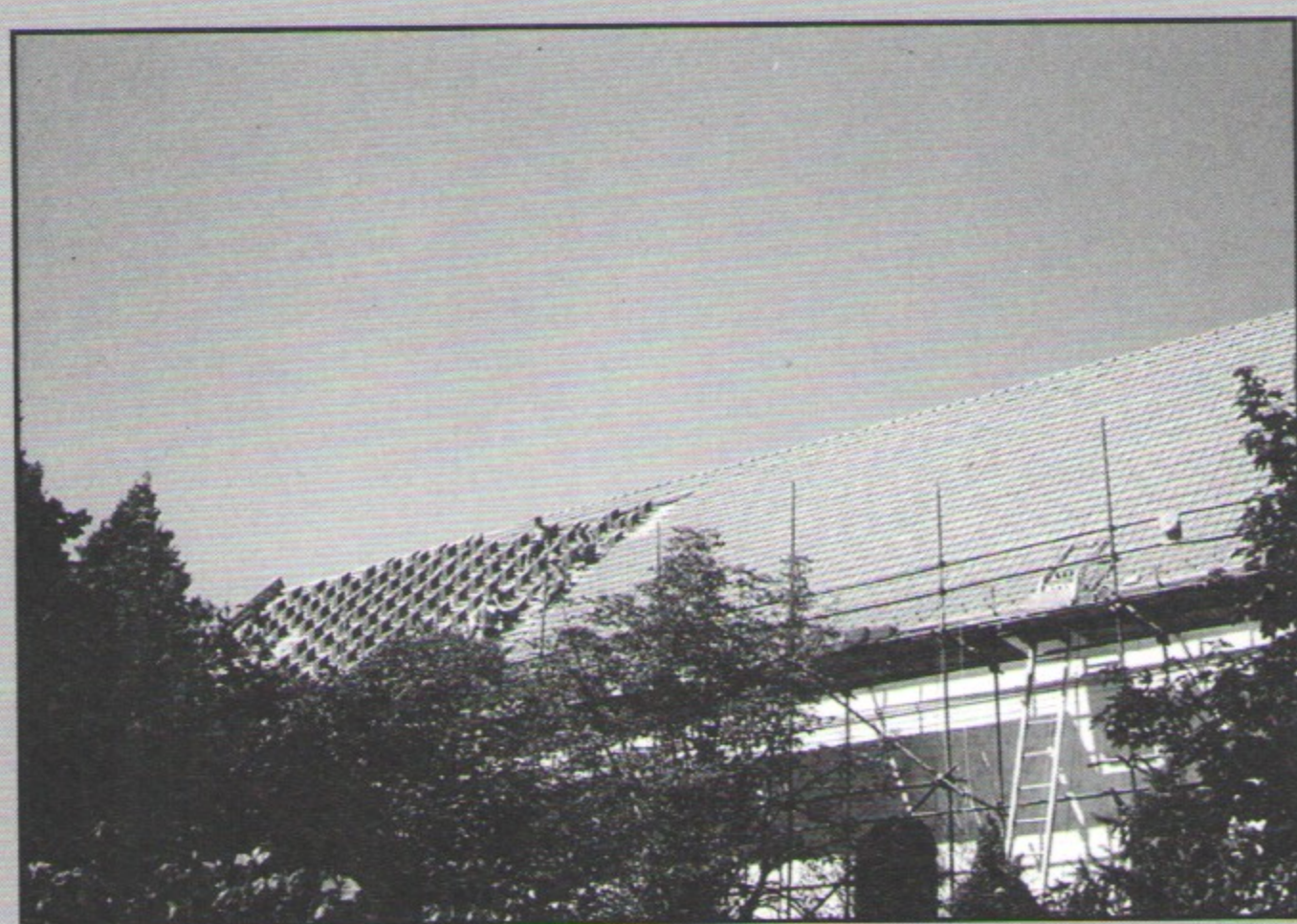
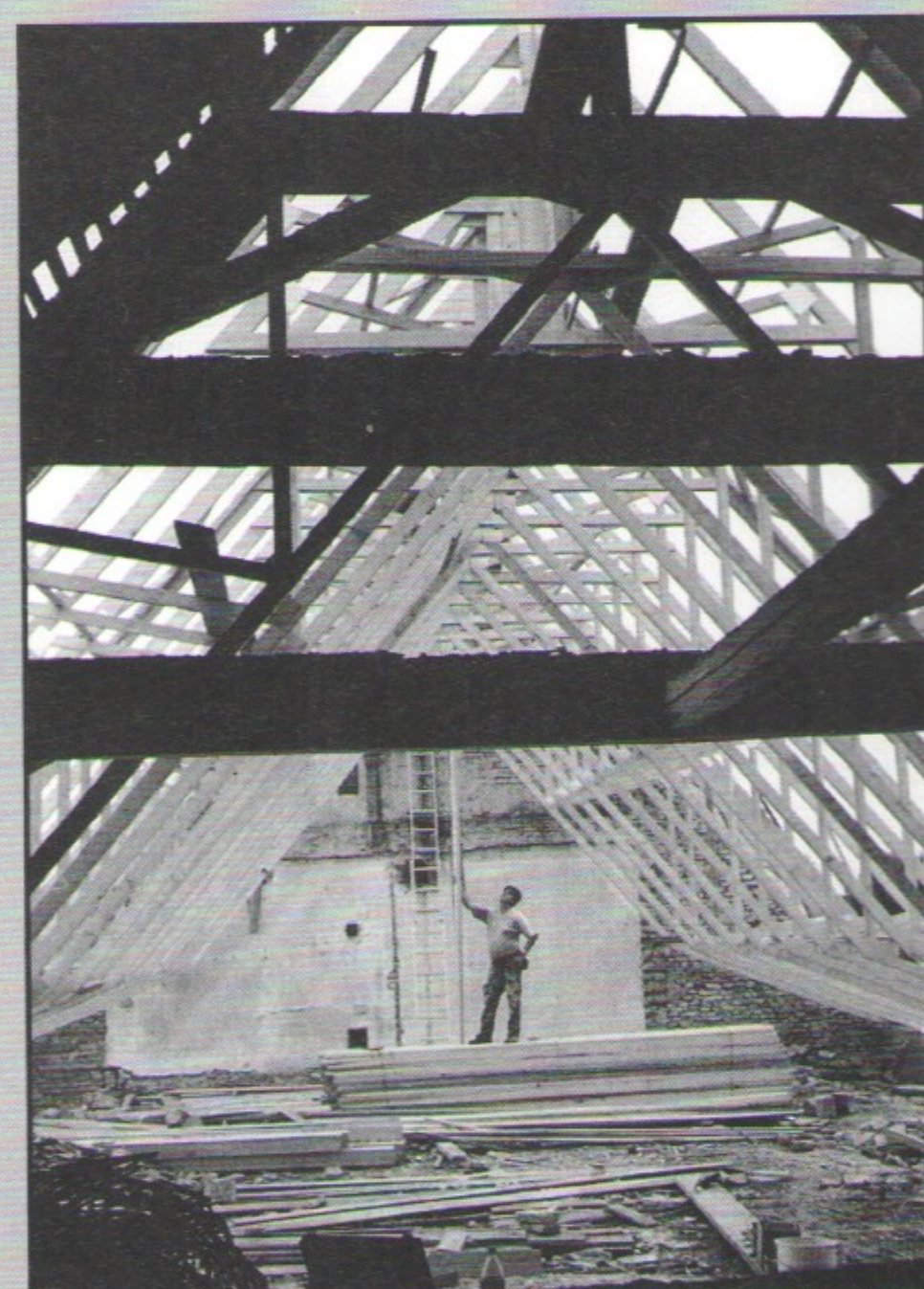
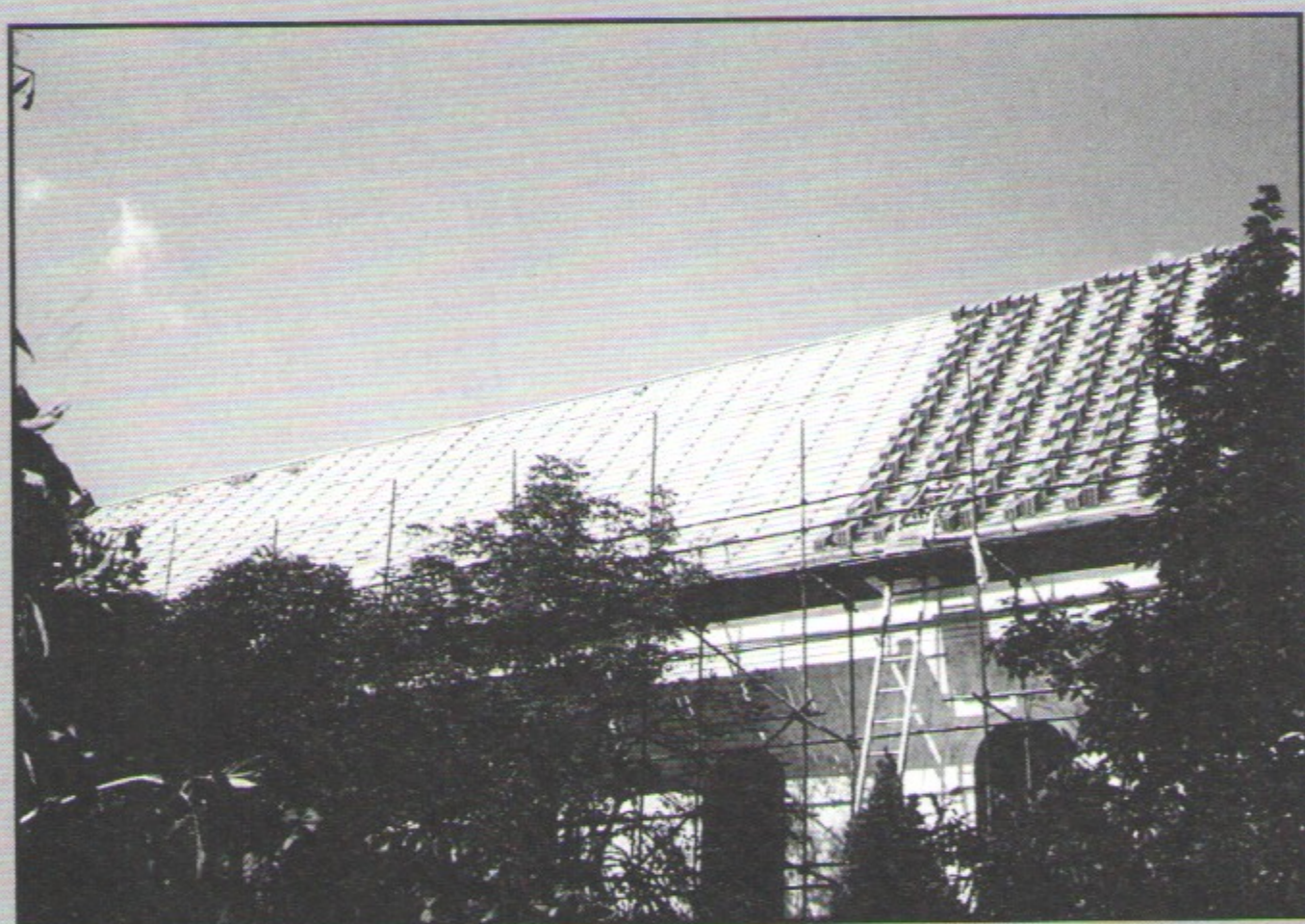
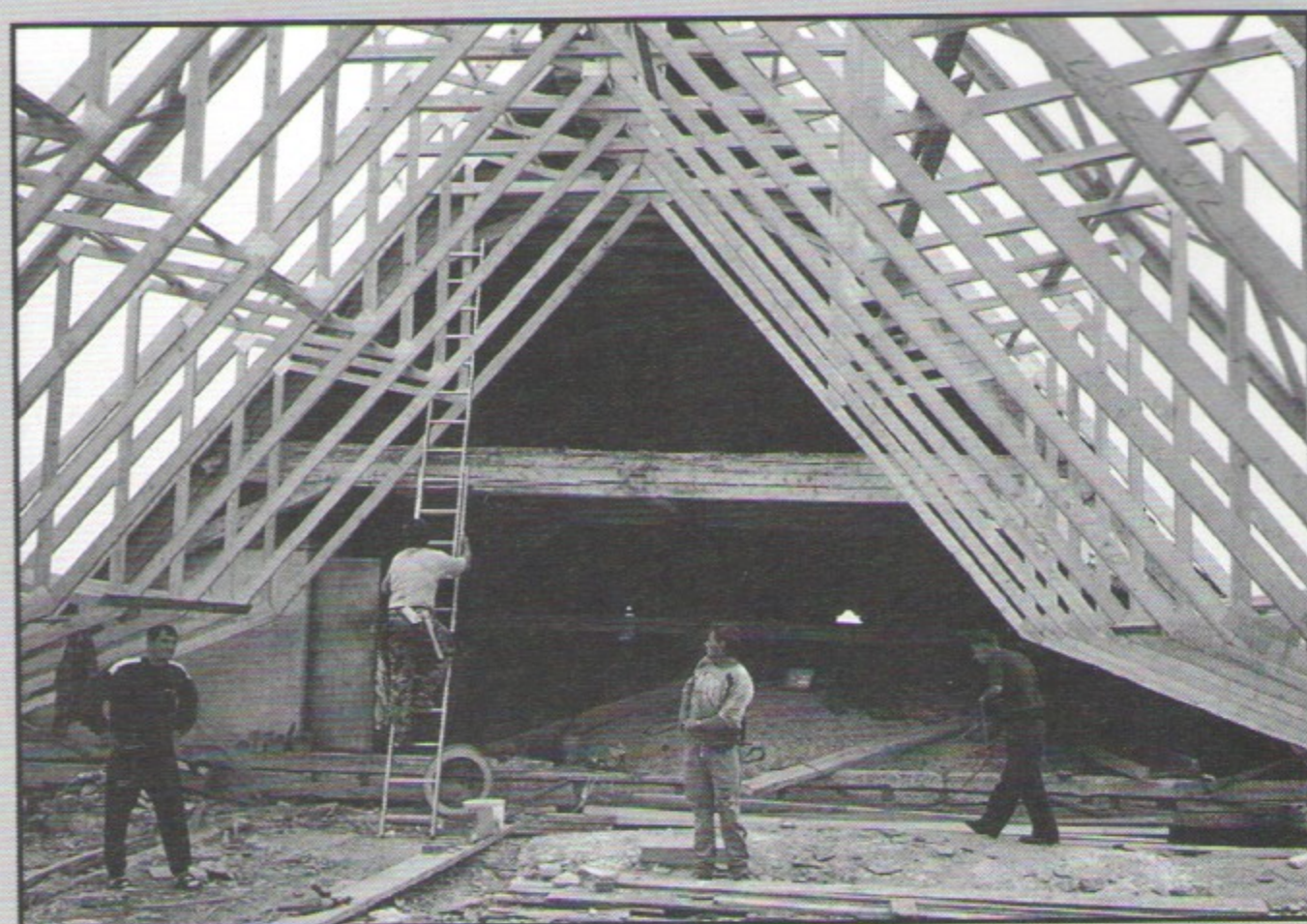
KRÁĽOVSKÉ ZVESTI

ROČNÍK V.

Číslo 3-4/2000

Ako sa stavala strecha kostola

S radostou vstúpme do domu Pánovho

Túži a zmiera moja duša
po nádvoríach Pánových
(Ž 121)

Viera a láska k Bohu sa dokazuje obetami, ako hovorí apoštol Jakub: „Bratia moji, čo osoží, keď niekto hovorí, že má vieru, ale nemá skutky Ja ti zo svojich skutkov ukážem vieru“. (Jak.2, 14.18)

Veriaci tejto farnosti dokázali svoju vieru a lásku k Bohu jedinečne. Nazbieralo sa viac ako jeden a pol milióna korún na opravu a postavenie novej strechy nášho kostola.

Nik nie je absolútnym pánom svojho majetku. Sme iba jeho správcami. A náš Pán Ježiš Kristus by povedal: „Bol som hladný a dali ste mi jesť, bol som smädný a dali ste mi piť“. A tieto slová môžu znieť i nasledovne:

„Opravoval sa chrám, v ktorom som prebýval a prispeli ste obetavo a s láskou na jeho opravu“. A nie je dôležité akou sumou ste prispeli. Každý príspevok má tú najvyššiu cenu ak je darovaný s láskou, hodnou veriaceho človeka.

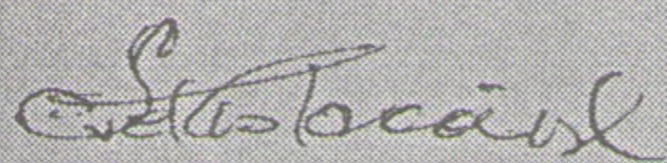
Zbierka na opravu novej strechy kostola sa začala 15. februára 1998 a 6. septembra roku 2000 bola rekonštrukcia novej strechy dokončená. Stavebné práce realizovala spoločnosť HRT z Trnavy a konečná suma za novú strechu dosiahla výšku 1 802 527,-Sk. Zbierky našich veriacich činili sumu 1 540 000,-Sk a spolu s úrokmi (peniaze boli uložené na termínovanom vklade) sme vyplatili čiastku 1 744 527,-Sk. Ostatok sumy 58 000 korún vyplatil obecný úrad. Okrem toho v roku 1999 zaplatil Obecný úrad našej obce za projekt strechy 85 000 korún a farský úrad za statiku 60 000 korún.

Ďakujem Pánu Bohu, že túto veľkú akciu, ktorú som začal, som mohol pri svojom vysokom veku aj dokončiť. Pri organizovaní prác mi pomáhal pán Vojtech Dolinský, starosta obce. Ďakujem i pánovi Ing. Jozefovi Gašparovi, predsedovi roľníckeho družstva, ktorý sa postaral o odvoz všetkého starého materiálu a pánovi Milanovi Rókovi, ktorý dal namontovať na kostol hromozvod. Ušetrili nám tak značné financie, ktoré by sme za tieto práce museli zaplatiť. Ďakujem za štedrý príspevok pánovi Ing. Jurajovi Mačajovi.

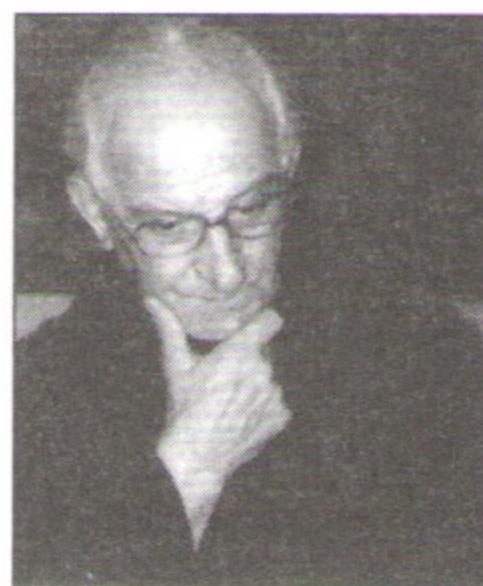
Ďakujem v mene Božom zo srdca Vám všetkým, milí veriaci - dobrodinci, ktorí ste obetavo a s láskou prispeli milodarmi na rekonštrukciu strechy nášho kostola. Tá sa robí raz za 200 - 300 rokov.

Chrám Boží, v ktorom sa klaníme Bohu, Ho chválime a velebíme, a v ktorom prebýva eucharistický Kristus, pre veriaceho kresťana je vecou srdca.

Nech rozkvitajú Vaše dobré skutky obetavosti a lásky.

P. PhDr. Ferdinand Svetoslav Veigl, OFM
správca farnosti Kráľová pri Senci

S básnikom a kňazom Svetoslavom Veiglom

Svetoslav Veigl, františkánsky kňaz, významný predstaviteľ poézie katolíckej moderny a najstarší žijúci slovenský básnik, oslávi práve na Štedrý večer roku 2000, osemdesiatepiate narodeniny. V rozpätí rokov 1938 (básnický debut Cestami vetrov) do roku 1946 vydal šesť básnických zbierok. Potom nasledovali dve dvadsaťročné prestávky a jeho poetická múza sa v poslednom desaťročí druhého milénia opäť rozoznala s mladickou vitalitou a múdrosťou knihy kníh.

Pred ružou stojím nemý, keď píše Jemu jedinému a hľadá svetlo i zlatý kľúč. Jeho rondely a nebo na Zemi, klopú a volajú doma pod oknami po plnosti času.

Rozhovor, ktorý sme pre Vás s ním pripravili, je viac rozhovorom o živote ako o poézii, no život je korením poézie, je cestou k hľadaniu človeka.

Kedy a ako vo Vás vzkrsla myšlienka stať sa kňazom?

Základom bola moja výchova. Vyrastal som vo veriacej rodine, takže náboženský duch išiel celý čas so mnou.

Ako dieťa som miništroval, stýkal sa s kňazmi. Rozhodnutie pre takýto krok nie je vždy vedomou cestou.

Pán Ježiš povedal apoštolom: Nie vy ste si ma vyvolili, ale ja som si vyvolil vás. Musel som teda dostať vnuknutie od Duha Svätého. A ja som šiel za týmto Pánovým hlasom, ktorý sa môže prejaviť tisícorakým spôsobom a volaním.

Po piatej triede gymnázia som sa prihlásil do noviciátu (roku 1931) v Trnave a stal som sa františkánom a kňazom, čo som nikdy neolutoval, aj keď som musel ako každý človek bojovať medzi životnými pokušeniami a ťažkosťami. Čím som však starší, tým je tých ťažkostí menej, lebo vidím, že som na dobrej ceste a že som vytrval.

Nepredurčil vašu životnú dráhu kňaza práve fakt, že ste sa narodili na Štedrý večer?

Nielen to, ale i o šiestej pri štedrej večeri. Možno to bolo božie znamenie.

A kedy sa vo vás zobudila múza básnika?

Stav duchovný, či rehoľný má podľa mňa k poézii blízko. Mnohí bohoslovci zrejme píše básne, a keby nepísali, aj by som sa čudoval, lebo viera či umenie sú povahy rýdzo duchovnej. A kto má rád umenie, musí byť duchovne založený. Keď som roku 1931 vstúpil do františkánskeho rádu v Trnave, pôsobil tam básnik Rudolf Dilong. Možno i to ma inšpirovalo vziať do rúk pero a papier. Opravoval moje verše a občas ich poslal do literárneho časopisu Serafínsky svet. Potom som písal básne na malackom gymnáziu, kde sme si ich v kruhu literárneho a samovzdelávacieho krúžku Gavloviča čítali.

Ako si spomínate na rodinu, rodný dom?

Narodil som sa v Horňanoch. Môj otec tu mal krčmu a hospodárstvo. Bol som najmladší z ôsmich detí, pričom medzi najstaršou sestrou a mnou bolo takmer dvadsať rokov. Na matku si spomínam ako na veľmi dobrú, nežnú ženu a starostlivú ma-

mu. Otec bol prísnejší. Keď som mal asi päť rokov, presťahovali sme sa do Levíc.

Náš rodný dom už nestojí. Zbúrali ho pred viac ako desiatimi rokmi, pri prestavbe hlavnej ulice. Stál pri kostole. Ako v každej dobrej dedine, krčma stála pri kostole. Z útleho detstva si spomínam na časy, keď sme s rapkáčmi chodili po dedine. Cez dedinu tiekla malá voda a keď sme prechádzali cez lávku, spadol som do vody a topil sa v dvadsať centimetrovej riekke. Bolo to smiešne, no detské oči vidia svet inak. I lesík kde sme sa chodili v detstve hrať, ktorý sa mi zdal byť vzdialený od dediny strašne ďaleko, bol, ako som po rokoch zistil, iba naskok, zo tristo metrov.

Aké boli Vaše študentské a učiteľské roky života?

Počas štúdia na gymnáziu v Malackách som mal najradšej slovenčinu a dejepis, ktorý som tu už ako absolvent vysokej školy, po roku 1946, aj dva roky učil. Nemal som moc rád matematiku a fyziku. Po maturite som jeden rok študoval teológiu v rakúskom Salzburgu, kde sme sa mali hlavne zdokonaľiť v nemeckom jazyku. Spomínam si ako nám na Vianoce, neviem prečo, všetkým rozdávali cigarety. Moja prvá cigareta bola celkom príjemná, no tá ďalšia, hneď po ráne, mi spôsobila ukrutné bolesti a krútenie hlavy. To bolo asi moje prvé a posledné fajčenie. Štúdium teológie v Bratislave trvalo medzi hrubými, ale zdravými múrmi kláštora štyri roky. Roku 1940, na primíciách, na mojej prvej svätej omši, ma uviedol do kňazského stavu ako manduktor Dr. Jozef Tiso, farár farnosti v Bánovciach, ktorý bol v tom čase už aj prezident Slovenskej republiky. Po vysviacke som ďalej študoval na Slovenskej univerzite v Bratislave filozofiu a slovenčinu, kde k mojim učiteľom patrili také osobnosti, ako univ. prof. Stanislav Pišút, Paulíny, Mráz, Novák. Doktorom filozofie som sa stal roku 1946. Potom som pôsobil na gymnáziu v Malackách. V roku 1948 bolo františkánske gymnázium poštátnené a tak ma provinciál Lepáček preložil do Bardejova. Tu som učil slovenčinu a stal som sa triednym učiteľom dievčenskej šiestej B. triedy. Poznali ma ako autora básnickej zbierky Láska smrť. Rozumeli sme si, a dievčatá, dnes už panie v svojich rokoch, ma dodnes pozývajú na svoje pomaturitné stretnutia, píšú mi krásne listy.

Vaše rodné krstné meno je Ferdinand. Ako ste prišli k menu Svetoslav?

Keď som prišiel do rehole, dali mi meno Klárus. Po slovensky to znamená jasný, svetlý. Pod týmto menom som začal uverejňovať básne. Môj priateľ, františkán, Gajdoš Vsevlad bol veľký Slováč, nuž mi poradil, aby som užíval ako básnik, meno Svetoslav.

Sprievod do kostola v Bánovciach nad Bebravou, kde celebroid novokňaz Svetoslav Veigl primičnú omšu v roku 1940. Vľavo je prezident Dr. J. Tiso

S. Veigl v kruhu bratov františkánov

Ako si spomínate na barbarskú noc roku 1950, keď sa likvidovali kláštory a rehole a vy ste sa museli spolu s ostatnými nedobrovoľne vzdať rehoľnej sutany.

O polnoci z trinásteho na štrnásteho apríla 1950 ktosi prudko otvoril dvere a rozsvietil. V kláštore sme sa v izbách nezamykali. Strhol som sa a skrúkol, kto tu robí komédie. Vo dverách stál milicionár, ktorý mi prikázal v priebehu pätnástich minút sa obliecť, zbaliť si potrebné veci a vyjsť von. Usmial sa a vyšiel von, kde čakal. Zdalo sa mi, že ma odkiaľsi poznal a vyšiel snáď práve preto. Až neskôr som sa dozvedel, že nesmel opustiť moju celu, ale ma sledovať, čo si vezmem so sebou. Oznamil mi, že pátri, fratri a klerici sú preložení do Šaštína. Všetkých tridsiatich nás postavili do radu a prezreli či nemáme zbrane. Potom nás posadili do autobusu a keď sme prechádzali Sereďou, vedeli sme, že do Šaštína nás nevezú. Náš autobus zastavil v lese. Vtedy mi spolucestujúci kňaz zlomným hlasom po latinsky pošepkal do ucha prosbu: „vypovedaj ma brat“. Nielen on bol presvedčený, že v temnom lese nadíde náš koniec. No milicionári boli „ľudskí“ - poskytli nám iba možnosť povystierať si údy. Ukázalo sa, že nás vezú do saleziánskeho kláštora v Hronskom Beňadiku. Spali sme vo veľkých izbách aj po dvadsiatich a nikto nevedel, čo bude zajtra. Z rôznych zdrojov sme vedeli, že napríklad v Juhoslávii rehoľných bratov vraždili a tak i nám nebolo všetko jedno. Napokon začali niektorých kňazov nabádať aby sa prihlásili na faru do Šaštína, teda do pastorácie, lebo návrat do kláštora už nebol možný. Hoci nám predstavení nič nezakazovali ani neprikazovali, rozhodol som sa, že najprv musím ísť k trnavskému biskupovi Ambroziovi Lazíkovi, či súhlasí. Opäť nastali problémy so štátnou mocou, ktorá nás tu väznila. Nakoniec som sa k biskupovi Lazíkovi dostal a na jeho rozhodnutie ma umiestnili na faru Tulipán, v Trnave.

Vaše príchody a odchody na fary v Abraháme a Kráľovej mali tiež veľmi dramatické pozadie a len zhodou náhod ste unikli väzeniu.

Na trnavskej františkánskej fare som pravidelne každý rok na škole vyučoval náboženstvo. V jeden rok, nový riaditeľ školy, pravdepodobne pod nátlakom vyšších štátnych orgánov z okresu, či kraja, nechcel povoliť výuku náboženstva od začiatku školského roku, aby tak snáď odradil rodičov od zámeru dať deti na náboženskú náuku. Reakcia rodičov však bola tá, že sa na podnet riaditeľa išli sťažovať na okres. Samozrejme vinníka našli v miestnom kňazovi, teda vo mne, ktorý vraj ľudí poburuje. Jednu z mamičiek cirkevný tajomník na okrese nútil, aby podpísala svedeckú výpoveď, že som ich otvorene proti štátnej moci štvál. Hoci sa jej vyhrážali, že ak nebude svedčiť, vyhodí jej manžela z práce. Ona statočne nič nepodpísala a mňa pravdepodobne zachránila od väzenia. Z a trest som samozrejme musel z trnavskej fary odísť. Preložili ma do Abrahámu, kde boli veľmi pobožní a dobrí ľudia.

Po 16. rokoch pôsobenia na tunajšej fare, ma opäť prinútili štátne orgány moci odísť.

Roku 1974 bola v Abraháme oslava 30. výročia SNP, na ktorú ma pozvali. Rečníkom bol riaditeľ školy. Vo svojom vystúpení sa vyjadril, že katolícky kňaz Dr. Jozef Tiso bol fašistický prezident a rozbil Československo. Na záver, miesto toho, aby oslavu ukončil a rozpustil nás domov, spýtal sa, či má niekto nejakú poznámku. Prihlásil som sa a povedal, že Tiso nebol fašista a že prvú republiku rozbil Hitler, keď obsadil Čechy, a že v SNP bojovali mnohí veriaci, ktorí čakali väčšiu náboženskú slobodu, než sme sa dočkali za socializmu a komunizmu. Plná sála kultúrneho domu tleskala. Na druhý deň prišiel za predsedom MNV okresný tajomník strany a žiadal vysvetlenie. Ten ma bránil, že nie som deštruktívny živel, a na istý čas, štyri mesiace, oddialil môj ďalší nútený odchod z fary, tentokrát do Kráľovej pri Senci, kde pôsobím dodnes.

Kedysi ste boli vážne chorí a dokázali ste sa vyliečiť, zrejme i vďaka vyrovnanej psychike

V roku 1983 som mal rakovinu. Bol som na operácii a to v tom vedomí, že mám žalúdočný vred. Keď ma z nemocnice prepustili, musel som každý mesiac dlho chodiť na kontrolu a vtedy som pochopil, čo so mnou asi je. Lekár mi až neskôr povedal, že mi po operácii dávali nádej maximálne tri mesiace života. Ale vyliečil som sa. V októbri tohoto roku som bol na menšej operácii pruhu. No v mojom veku, ako to povedal i pán primár Klučár, to bola riskantná a ťažká operácia. Našťastie sa operácia podarila a aj pacient žije!

Ktorí z autorov Katolíckej moderny Vám boli najbližší?

Pavol Hlbina a Rudolf Dilong. Spájalo nás hlboké priateľstvo. Pavol Hlbina bol miestnym farárom v neďalekom Bobote. Horňany, kde som sa narodil, boli filiálkou Bobotu. Keď som mal 16 - 17 rokov, Dilong a Hlbina mali 26 - 27 rokov a vydali už viac kníh. Ako mladý rehoľník som sa začítal predovšetkým do poézie týchto básnikov - kňazov a ich poézia bola môjmu srdcu blízka.

Čo si myslíte o bohatstve?

Žalmista v Starom zákone hovorí: Pane Bože, nedaj mi ani veľkú chudobu, ani veľké bohatstvo. Veľká chudoba tiež popudzuje k hriechom, ako i veľké bohatstvo. Bohatstvo samo o sebe nie je zlé, ale omamuje. Podobne ako moc. Stačí, ak človek má len toľko, čo potrebuje ku slušnému, dôstojnému životu.

Aké je Vaše obľúbené jedlo?

Keď som bol mladší, mal som ohromne rád makové jedlá, ako makové pupáčky, či rezance. Teraz ich už moc jesť nemôžem, lebo sú ťažké na žalúdok. Keď som bol na operácii pruhu v októbri tohoto roku v galantskej nemocnici, akoby na rozlúčku

v deň môjho odchodu nám na obed navarili práve moje obľúbené makové pupáčky. Mám rád i hrianky s cesnakom, kyslé mlieko, jogurt a rád si zamaškrtím na sladkostiach, ovšem s mierou. Inak zjem všetko. A mimochodom, pani Bystrická, je výborná kuchárka.

Svetoslav Veigl

Kráľová pri Senci

Koráb, plávajúci po Čiernej Vode,
z okolia šíreho kotvia u nás lode.
Otvára sa nám sever, západ, juh.
Nech nevypadne nám deň z našich rúk.

V čiernej Vode život stále plynie,
nehľadáme svoje slnká inde.
Kde je srdce, tam je pravá vlasť.
Do chotára širokého volám vás.

Kde je kotva nádeje a viery,
čo do každého srdca s láskou mieri,
kde je úsmev, slnko, ruky stisk,
kráľovský náš živý obelisk.

Málokto o Vás vie, že ste bol dobrý šofér a jazdu na aute ste si obľúbil až ako 50 ročný.

Keď som mal 50 rokov spravil som si vodičský preukaz a rozhodol som sa kúpiť auto. Mal som Fiatku 850. Bolo to na tie časy rýchle a veľmi dynamické auto a takú jazdu som mal rád. Asi dva razy som bol na hranici havárie, no môj vodičský preukaz ostal po celé obdobie bez jediného záznamu. Ako kňaz som jazdil v civilnom oblečení, no i tak, keď ma príslušníci verejnej bezpečnosti na ceste zastavili, nad niektorými mojimi priestupkami na ceste vďaka kňazskému povolaniu privreli obe oči. Rád som jazdil rýchlejšie a tak, keď ma príslušník zastavil, vyhovoriť som sa na to, že takéto rýchle auto, na pedál ktorého stačí len trochu zatlačiť a už letí, radšej ani nechcem. Príslušník sa väčšinou len pousmial a poslal ma ďalej. Stala sa mi i taká príhoda, že keď zistil, že som kňaz, úctivo mi podal ruku a zasalutoval. Ľudia okolo sa len obzerali, čo za významný človek tam sedí. Bolo príjemné vnímať, že hoci štát náboženstvo odsudzoval, mnohí ľudia ostali ľuďmi poctivými a veriacimi i na uliciach a v každodennom bežnom živote.

Môžete nám prezradiť Vaše životné krédo?

Prebývať v láske, ľuďom robiť dobre, uplatňovať toleranciu. Ako hovorí Ježiš: kade chodil, dobre robil. To je zmysel života nielen kňaza, ale každého človeka. Pán Boh je najväčšia realita a najväčšia láska a dobrota. Z toho vyvierajú všetky moje aktivity. Bez Boha si neviem predstaviť život ani tu na Zemi, ani po smrti.

Aké poslanstvo by ste chceli adresovať našim spoluobčanom v tomto vianočnom čase?

Vianoce sú sviatkami lásky, dobroty, poníženosti, veď Boží syn prišiel na svet, aby zvestoval lásku a pokoj. Na Vianoce bývajú ľudia k sebe ohľadupľnejší, tolerantnejší. Čím sme lepší, láskavejší, tým viac svetla máme vo svojej duši. Nech nás táto láska vedie životom, tým bude náš život krajší a plnší.

Rozhovor pripravil M.Daniš

Svetoslav Veigl pri sv. omši

Archeologické výskumy a nálezy

Pradávná história nášho regiónu

Ľudovít Popluhár

Podľa súčasného stavu bádania bol región Galanty a blízkeho okolia osídlený človekom od stredného paleolitu (pred viac ako 100 000 rokmi), na začiatku poslednej ľadovej doby. Svedčia o tom nálezy zvyškov fauny, napr. kosti mamutov objavené v riečisku Váhu v Šali, v Abraháme a vo Veľkom Grobe, kosti nosorožca v Dlhej nad Váhom. Pozoruhodný je najmä nález človekovej kosti neandertálskej ženy, objavený v roku 1961 v Šali. Má znaky druhu prechodných neandertálcov, ktorí žili pred 70 000 - 40 000 rokmi a asi boli predkami človeka dnešného typu. Nálezy tohto druhu sa vyskytujú predovšetkým na Blízkom východe, preto dostal meno Homo Sapiens Palaestinus. S ním sa spájajú aj prvé známe hroby v spomenutej oblasti. Neandertálci žili v asi 20 členných skupinách a spája sa s nimi názor, že ako prví dokázali založiť oheň. Tento nález je jediným

známym dochovaným kostrovým zvyškom neandertálcov na Slovensku.

Mezolitické osídlenie (8000 - 5000 pred n. l.) je viazané na vyššie polohy, na pieskové duny, pretože podnebie bolo značne vlhké a tunajšia oblasť bola pokrytá množstvom vôd. Nálezy z tohto obdobia dokumentujeme v chotároch obcí Čierna Voda, Dolná Streda, Mostová, Sereď, Tomášikovo, Veľká Mača.

Neolit znamenal pre naše územie príchod nových obyvateľov z juhovýchodu a s nimi aj úplne novej kultúry. V staršej a strednej dobe kamennej sa človek živil lovom a zberom, ale v mladšej dobe kamennej (u nás asi od 5000 pred n. l.) začal obrábať pôdu a chovať zvieratá. Druhým veľkým objavom tejto doby bola keramika. Ľudia mladšej doby kamennej už neboli odkázaní na sledovanie stád zveri a mohli sa usadiť na dlhšiu dobu. Poľnohospodárstvo a chov dávali väčšiu istotu prežitia. Malo to za

Hlinený skyphos z germ. hrobu v Kostolnej pri Dunaji - import zo severotalianskej oblasti (1. storočie)

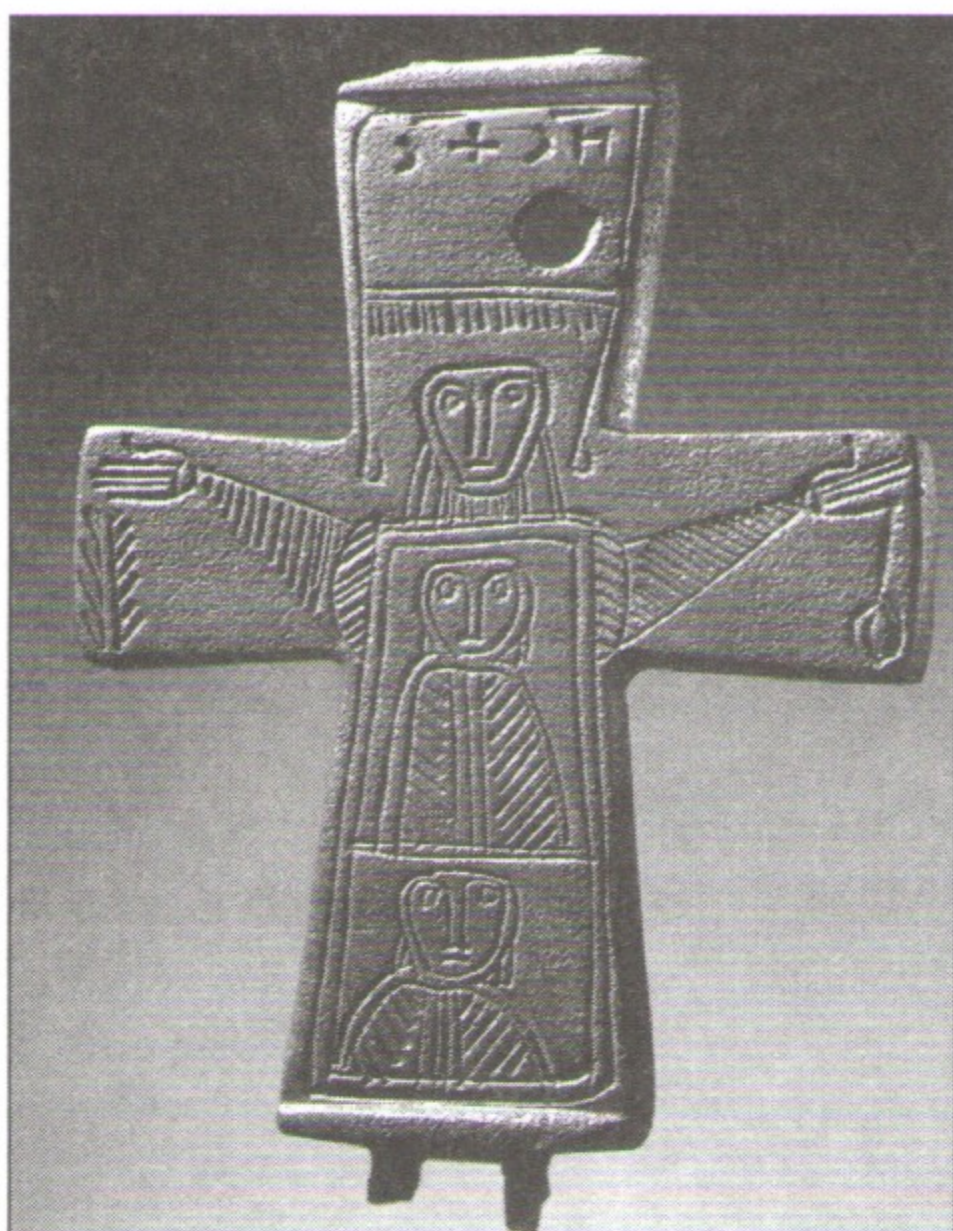
následok doslova populačnú explóziu. Zmena v hospodárskej základni vplývala aj na náboženstvo a myslenie. Namiesto pre paleolit v strednej Európe charakterických tučných venuší nachádzame štíhle ženské idoly s už len naznačenými prsia. Napríklad plastiky ženy so šerpou z Dolnej Stredy z obdobia bádenskej kultúry (2800 pred. n. l., stredný eneolit). Významné sú i neolitické zoomorfné nádoby a plastiky z Abrahámu a Veľkého Grobu a tiež jediný hrob kultúry zvoncových pohárov, zo záveru eneolitu na Slovensku pochádzajúci zo Sládkovičova. Sídlišká a pohrebiská z obdobia mladšej a nasledujúcej neskorej doby kamennej sa odkryli v obciach Abrahám, Čierny Brod, Dlhá n. Váhom, Galanta - Nebojsa, Gáň, Hoste, Malá Mača, Sereď, Sládkovičovo, Šaľa, Soporňa, Tomášikovo, Veľký Grob a Vozokany.

Už v eneolite (neskorej dobe kamennej) človek vyrábala predmety z medi a spracovával aj zlato, ale až nasledujúca doba bronzová (2300 - 800 pred n. l.) priniesla prudký rozvoj v spracovaní kovov. V bronzovej dobe ľudia spočiatku vyrábali predmety z arzénovej medi a neskôr už z bronzu. Kov sa presadil vo všetkých oblastiach života, od vojenstva po šperk. Zo staršej doby bronzovej (maďarovská kultúra) pochádza unikátny nález z obce Hoste, kde bola odkrytá obilná jama s asi 1200 litrami zuhoľnatých klasov štyroch druhov pšenice a semienkami buriny, vek 3200-3500 rokov. Nachádzala sa v opevnenej osade. Z tohto obdobia pochádzajú aj nálezy z Abrahámu, Čiernej Vody, Čierneho Brodu, Galanty, Matúškova, Sládkovičova, Šale, Tomášikova, Trnovca n. Váhom, Vozokán.

Ďalším časovým obdobím je doba železná. Delí sa na dve časti - dobu halštatskú (800-450 pred n. l.) a dobu laténsku (450 pred n. l. - 0). V mohylníku v Réci bolo 9 mohýl. Mohyla je hĺbena nad hrobovou komorou. Nálezy z tohto obdobia pochádzajú aj z Abrahámu, Diakoviec, Dlhej n. Váhom, Gáňu, Sereď, Šale, Trnovca n. Váhom. Druhou časťou doby železnej je jej laténska fáza. V tom čase sa na naše územie prisťahovali zo západu keltské kmene. Čo sa týka remesiel, tvoria vrchol obdobia praveku

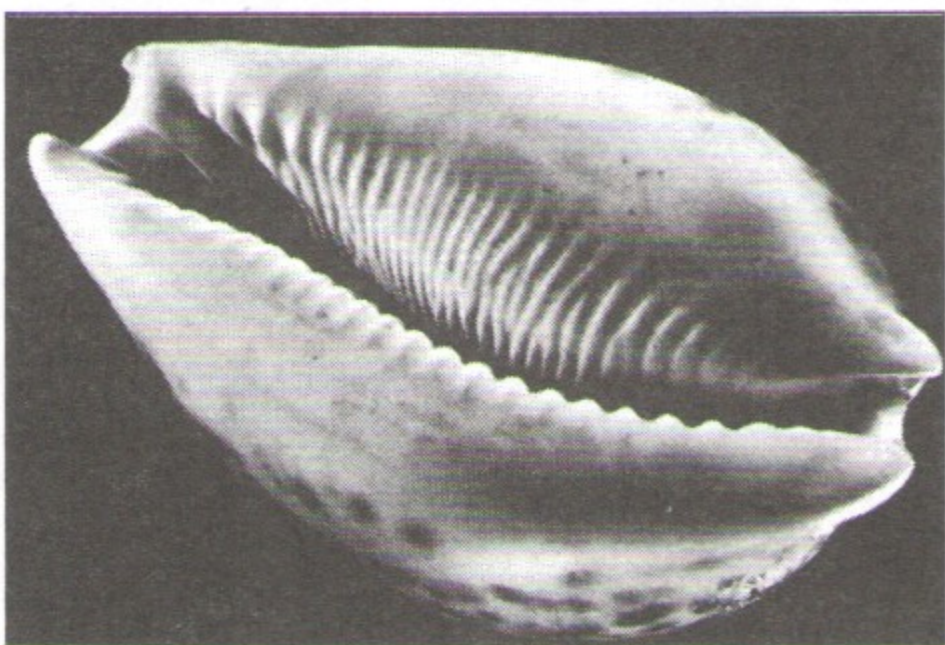
Reprezentatívny nálezový inventár z germánskych žiarových hrobov v Kostolnej pri Dunaji

Bronzová kaptorga s tromi rytými postavami z Mače (začiatok 10. storočia)

a ich úroveň dosiahli na tomto území až slovanské kmene. Keltské bojovnícke hroby boli odkryté v Nebojse. Ďalšie laténske náleziská sú pri obciach Abrahám, Hoste, Kajal, Mostová, Sered', Veľká Mača, Sládkovičovo, Tomášikovo, Váhovce, Vozokany.

Na začiatku nášho letopočtu Kelti ustupujú pod tlakom germánskych kmeňov do severnejších častí Slovenska a tu sa usadzujú kmene Kvádov. Toto obdobie nazývame dobou rímskou (0 - 375 n. l.) a významné sú predovšetkým pohrebiská v Abraháme, Sládkovičove a Kostolnej pri Dunaji, ktoré sa spájajú aj s Vanniovým kráľovstvom. Podľa Tacitových Análov, keď vlastnými ľuďmi zosadení germánski vládcovia Marobud (asi r. 19) a Katvalda (asi r. 21) odišli do exilu na územie Rímskej ríše, ich družiny Rimanovia usadili na ľavom brehu Dunaja, medzi rieky Marus (Morava) a Cusus (Váh). Za kráľa im ustanovili Vannia z kmeňa Kvádov. Cieľom Ríma bolo vytvoriť štít proti ostatným germánskym kmeňom. Kráľ bohatol z vyberania cla na Jantárovej ceste a z poplatkov od okolitých kmeňov. V roku 50 Vannia vyhnaní jeho synovci Vangius a Sido. Odišiel do Ríše, kde ho usadili v Panónii. Menšie germánske osady a pohrebiská boli obja-

Morská mušľa druhu Cyprea tigris z germ. žiarového pohrebiska v Sládkovičove (druhá pol. 1. stor.)

vené aj v Čiernej Vode, Dlhej n. Váhom, Malej Mači, Mostovej, Seredi, Šali, Tomášikove. Germáni sa z tohto územia odsťahovali v 4.-5. stor. pod tlakom východných kmeňov.

Na prelome 5. a 6. stor. sa na našom území objavujú slovanské kmene. Stretli sa s nimi Herulovia, keď v r. 512 odchádzali z Panónie popri Váhu. V susedstve Slovanov žili od 6. stor. kočovní Avari, ktorí sa ich snažili podrobiť. Protiavarský odboj vyvrcholil po porážke Avarov pri Konštantinopole a jeho výsledkom v tejto oblasti bol vznik Samovej ríše (623 - 658). Po jej zániku znova nastupuje avarská nadvláda a trvá až do r. 791 - 795, keď Avarov porazili franské vojská. Vytvárajú sa slovanské predštátne útvary, z ktorých v r. 833 vzniká Veľká Morava. Štát existoval asi do r. 907, keď sa pod tlakom vnútorných rozporov a vonkajších útokov rozpadol.

Včasnioslovanské osídlenie máme doložené v Abraháme, Matúškove, Hostiach, Košútoch, Malej Mači, Mostovej, Seredi, Tomášikove, Veľkom Grobe. Slovansko-avarské nálezy z 8. stor. sú v Čiernom Brode a Tomášikove. Z obdobia Veľkej Moravy v Abraháme, Hodoch, Šali, Trnovci n. Váhom, Vozokanoch.

V 10. stor. región obsadzujú maďarské kmene. Od 9. stor. sa usadzovali v Karpatskej kotline, v r. 862 podnikli výpravu k Viedni. Absencia štátnej moci ovládajúcej oblasti nad Dunajom po rozpade Veľkomoravskej ríše, vojenská porážka v polovici 10. stor., vnútorné zmeny v staromaďarskej spoločnosti a vplyv pôvodného obyvateľstva mali za následok usadenie a trvalé obsadenie územia.

Maďarské obsadzovanie je doložené nálezmi v Galante, Matúškove, Gáni, Mostovej, Veľkej Mači, Seredi. Vo Veľkej Mači, v obecnom múzeu, nájdete vystavené staromaďarské artefakty a rekonštruovaný jazdecký hrob. Spolužitím staromaďarského a slovanského etnika vzniká belobrdská kultúra. Nálezy pochádzajú z obcí Abrahám, Gán, Hody, Horné Saliby, Košúty, Mostová, Sered', Dolná Streda, Šoporňa, Vozokany.

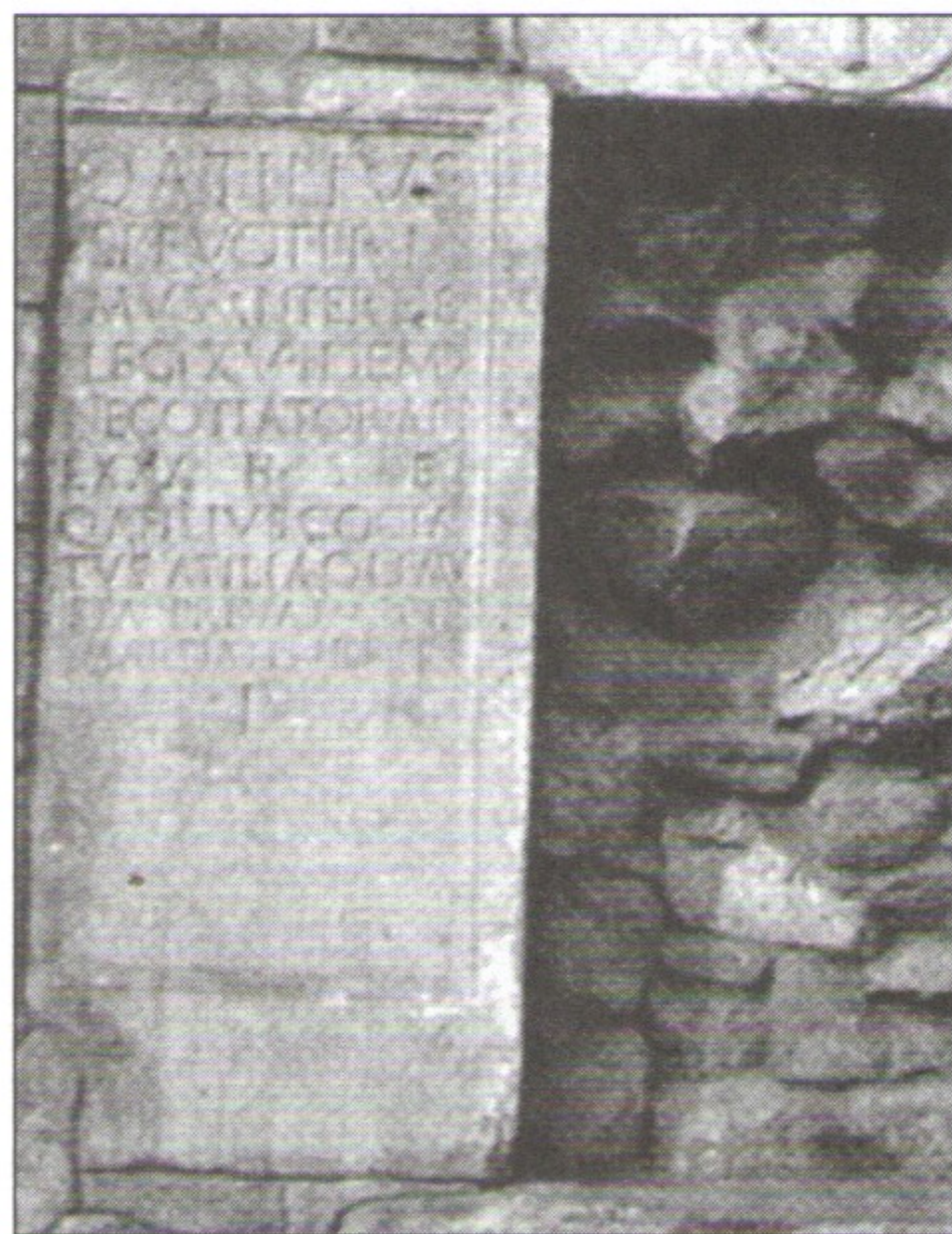
Koncom 10. a začiatkom 11. stor. vzniká Uhorský štát. Pri jeho vzniku hrala dôležitú úlohu aj kresťanská cirkev. Asi z tohto obdobia pochádza aj z desaťkorunovej mince známy krížik. Nevieme, kde sa našiel. Pán Kurcz, rím. kat. farár z Veľkej Mače, ho počas archeologického výskumu odovzdal archeológom. Z územia Slovenska poznáme ešte ďalšie dva podobné krížiky. Nazývajú sa kaptorga alebo enkolpión. Všetky tri sú z nášho regiónu - z Veľkej Mače, Nebojsy a Trnovca n. Váhom. Boli dvojdielne, nosili sa na hrudi zavesené na krku a slúžili na uschovanie relikvie - kúska

dreva z Kristovho kríža, ostatkov svätých a pod. Zvyčajne sa datujú do 9. - 11. stor. Zo začiatku existencie Uhorska pochádza kláštorň kostol v Diakovciach postavený v románskom slohu z 13. stor. a kaplnka z 12. stor. Prechodný románsko-gotický štýl sa prejavuje na kostoloch v Malej Mači, Čiernom Brode-Hegy, Gáni a Jelke.

Po vzniku Uhorského štátu patrila táto oblasť do západnej obrannej línie, tvorenej na Váhu hradmi Šintava, Hlohovec, Bana, Beckov a Trenčín. Šintavský hrad slúžil na ochranu brodu cez Váh. Prechádzala tade Česká cesta (Budín - Ostrihom - Nové Zámky - Šintava - Trnava - Šaštín - Čechy). Archeologickým výskumom Šintavského hradu boli získané predmety dokladajúce život na stredovekom hrade.

Boldog

V Boldogu bola nájdená druhotne použitá kamenná platňa o rozmeroch 175 x 76 cm s rímskym nápisom. Objavili ho roku 1976 v múroch pôvodného románskeho kostola z 12. storočia. Kamenná platňa a zdobené i nezdobené kvádre v jej susedstve predstavovali stavebný materiál pochádzajúci z blízkej, dosiaľ neznámej rímskej stavby. Radí sa k najvýznamnejším rímskym pamiatkam na strednom Podunajsku a k najstarším epigrafickým nálezom (nápisom) na Slovensku. Nález tohoto nápisu potvrdzuje a dopĺňa správy antických autorov Tacita a Plínia o vývoji v strednej Európe z 1. storočia nášho letopočtu. Náhrobný kameň Quinta Atilia Prima, stotníka a azda tlmočníka XV. rímskej légie, neskôr obchodníka, ktorý zrejme pôsobil na Jantárovej obchodnej ceste sa v 12. storočí dostala do muriva románskeho kostola v Boldogu. Nápis na stéle je dosiaľ najstarší

Náhrobná stéla Quinta Atilia Prima v Boldogu

súvislý latinský text (životopis) objavený na sever od Dunaja.

Kostolná pri Dunaji

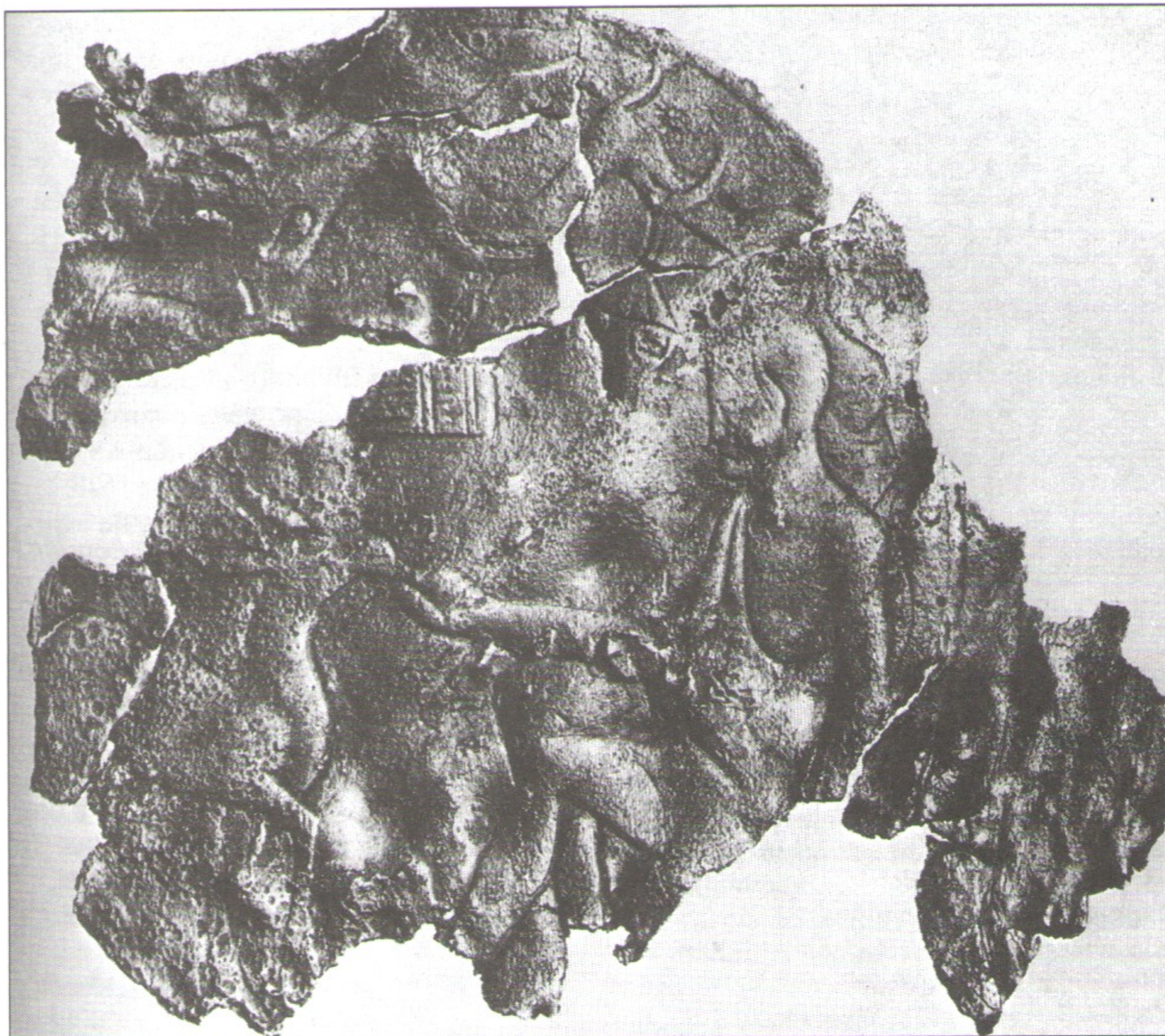
V roku 1960 tu archeológovia odkryli 66 hrobov pohrebiska z obdobia Vanniovho kráľovstva (1. stor.n.l.). Prvé nálezy pochádzali už z konca minulého storočia a 20. -30.-tych rokov 20. storočia keď tu obyvatelia Kostolnej vyorali niekoľko hrobov. V žiarových urnových hroboch sa našli ihlice, spony, zo zbraní hroty oštepov, bronzové nádoby, nabe-račky, cedidlá, panvice, vedrá, kostené viacdielne hrebene, garnitúry opaskov. Pohrebisko v Kostolnej pri Dunaji odzrkadľuje zmenu mocenských pomerov na strednom Podunajske v 2. štvrtine 1.storočia a zrejme súviselo s presídlením vojenských družín germánskych družín Marobuda a Katvaldu. Pri výskume pohrebiska sa našli aj hroby stredodunajskej mohylovej kultúry.

Réca

Roku 1954 tu archeológ Bohuslav Chropovský odkryl 5 mohýl z deviatich, patriace ku kultúre staršej doby železnej, tzv. kalenderberskej (700 - 500 rokov p.n.l...). Nazvaná je podľa hradiska Kalenderberg v Rakúsku, ktorá sa vyvinula aj na území juhozápadného Slovenska (nálezy máme z viacerých lokalít: Chorvátsky Grób, Bernolákovo, Réca). V rámci tejto kultúry sa rozšírilo pochovávanie pod mohylami. V tomto období vznikali veľké hradiská s rozvíjajúcou remeselnou výrobou a chovom dobytká.

Kostená doštička zo staromadžarského hrobu zo Serede zdobená rastlinným ornamentom (10.storočie)

Mladý odpočívajúci satyr - výzdoba torza bronzovej misy zo Sládkovičova. Okolo zmeny letopočtov.

Bohuslav Chropovský v mohyle s priemerom 23 metrov a výškou 120 cm zistil dva sprašové kruhy z ktorých vonkajší bol v obvode objektu a vo vnútornom bola štvorholníková drevená komora 3,4 x 2,9 m. Napriek tomu, že hrobový celok už v minulosti vykradli, zachovala sa tu početná keramika (červeno maľované nádoby s tuhovanými geometrickými vzormi) a časť kovových nálezov. Už roku 1905 v Réci objavili veľký poklad keltských mincí.

Sládkovičovo

Po rozsiahlych archeologických výskumoch v rokoch 1964-67 tu odkryli sídlisko ľudu s bádenskou kultúrou (druhá tretina 3. tisícročia), pohrebisko zo staršej doby bronzovej, keltské chaty z 2. storočia, rozsiahle pohrebisko z rímskej doby, kostrové pohrebisko z 11. stor. a osadu z 11.-12. storočia.

Použitá literatúra.

Bárta, J.: Slovensko v staršej a strednej dobe kamennej. Bratislava, SAV 1965.
Cambel, S. a kol.: Dejiny Slovenska I. Bratislava, Veda 1986.
Farkaš, Z.: Ich ohniská kryje zem. Bratislava, Obzor 1990.
Furmánek, V.- Ruttkay, A.- Šiška, S.: Dejiny dávnovekého Slovenska. Bratislava, Tatran 1991.
Furmánek, V.- Veliačik, L.- Vladár, J.: Slovensko v dobe bronzovej. Bratislava, Veda 1991.

Fusek, G.: Slovensko vo včasnოსlovan-skom období. Nitra, AÚ SAV 1994.

Holčík, Š.: Pektorálne kríže východného pôvodu. In: Zborník prác Ľudmily Kras-kovskej k životnému jubileu. Bratislava, 1984, s. 257-270.

Chropovský, B.: Významné Slovanské ná-leziská na Slovensku. Bratislava, Veda 1978.

Ištók, P. - Ižóf, J.: Podmienky vzniku a vývoja osídlenia krajiny dolného toku Váhu vo svetle geografických a archeolo-gických prieskumov. Študijné zvesti AÚ SAV, 26, 1990, s. 145-170.

Kol.: Slovensko na úsvite dejín. Bratisla-va, Tatran 1977.

Kol.: Slovenský ľud po rozpade Veľkomo-ravskej ríše. Historické štúdie. Bratislava, Veda 1984.

Kol.: Galanta. Galanta, MNV 1987.

Kol.: K problematike osídlenia stredodu-najskej oblasti vo včasnóm stredoveku. Nitra, AÚ SAV 1991.

Kolník, T.: Ikonografia, datovanie a kultúrno-historický význam enkolpiónu z Veľkej Mače. Slovenská archeológia, 1, 1994, s. 125-147.

Novotný, B. a kol.: Encyklopédia archeo-lógie. Bratislava, Obzor 1986.

Viskupičová- Kondelová, R.: Gest- Hoste. Hoste, Obec. úrad 1994.

Točík, A.: Altmagyarische gräberfelder in der Südwestslowakei. Bratislava, SAV 1968.

Kráľová na mapách starého Slovenska

Miroslav Daniš

Už najstaršie mapy Slovenska zachytávajú našu obec, Kráľovú, či Krmeš. Ten bol až do začiatku 20. storočia samostatnou obcou. Staré mapy Slovenska sú teda nielen zaujímavým, ale i dôležitým historickým dokumentom pre poznanie polohy a umiestnenia našej obce. To, že sa vyskytujú na mapách už od počiatkov kartografie na Slovensku, teda od 16. storočia, potvrdzuje význam Kráľovej nielen ako orientačného zemepisného bodu, ale aj sídelnej lokality, ktorá predstavovala miesto, kde stál v stredoveku kráľovský hradok a od 17. storočia šľachtické sídlo. Na mapách môžeme v priereze takmer štyroch storočí sledovať i umiestnenie a tok Čiernej Vody tak, ako ju jednotliví kartografi na mapy zakreslili. Staré mapy sú zaujímavé i z hľadiska názvoslovnia, kde sa Kráľová uvádza ako Kyralfalva, Kyralfalva, Kralowa.

Rosetiho mapovanie Čiernej vody

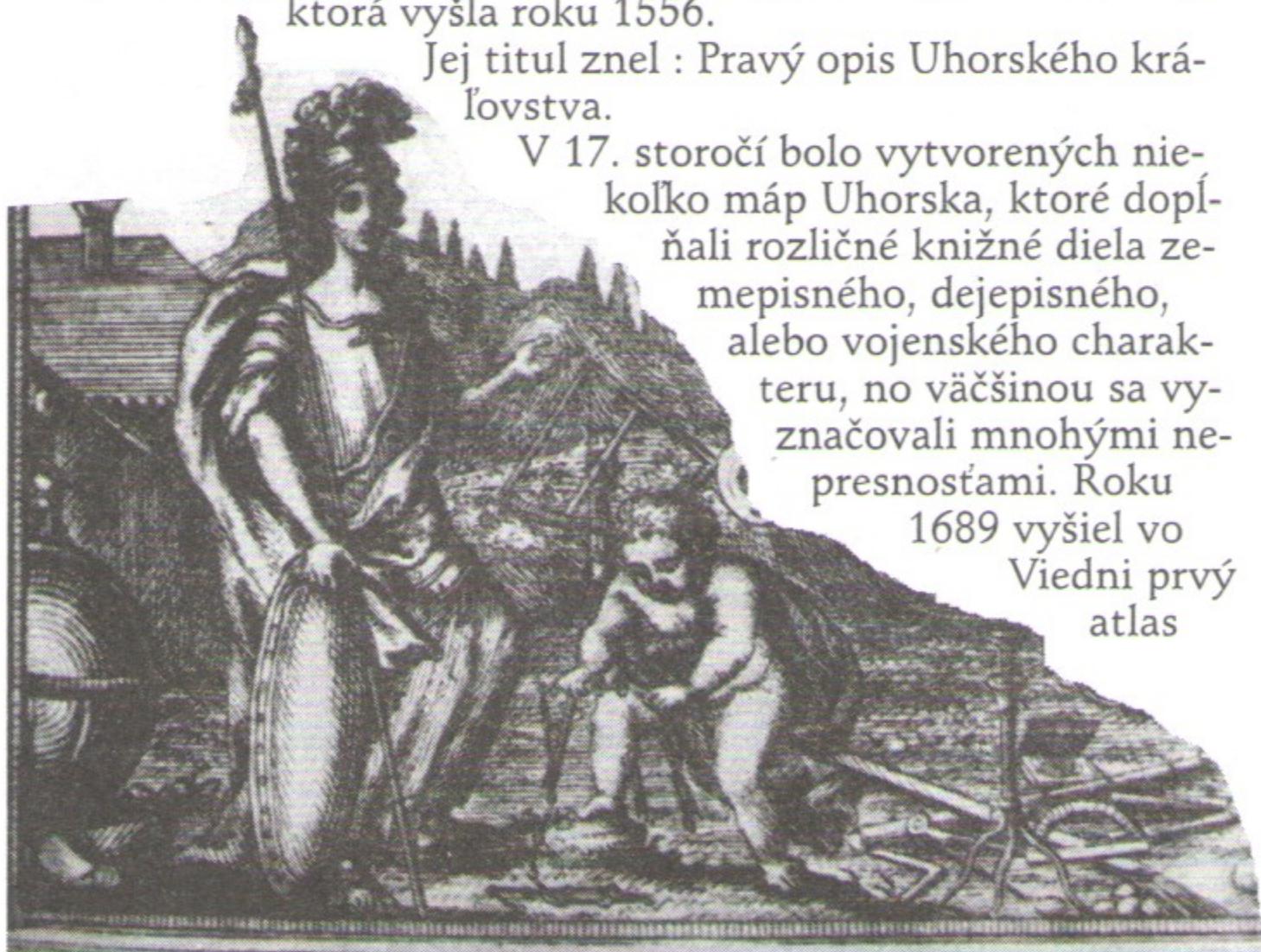
Už na prvej zachovanej mape Uhorska (teda i Slovenska) Lazara Rosetiho, ktorá tlačou vyšla roku 1528 je zobrazené územie od Viedne až po Východné Beskydy. Aby ju mohol dokonale vypracovať, precestoval krížom - krážom celé Uhorsko, čo mu vraj trvalo až 10 rokov. L. Roseti bol prvým a na dlhú dobu jediným kartografom, čo mal na svojej mape správne zakreslený tok Dunaja a celú riečnu sieť. Správne je tu zakreslené i divočenie Dunaja poniže Bratislavy spolu s malým Dunajom a s Čiernou vodou. Je teda viac než pravdepodobné, že navštívil aj náš chotár a obec Kráľovú.

Cisár Ferdinand I. roku 1552 poveril svojho osobného lekára a historiografa, profesora na lekárskej fakulte univerzity vo Viedni Wolfganga Lazia (1514 - 1565) vyhotovením novej mapy, ktorá vyšla roku 1556.

Jej titul znel: Pravý opis Uhorského kráľovstva.

V 17. storočí bolo vytvorených niekoľko máp Uhorska, ktoré dopĺňali rozličné knižné diela zemepisného, dejepisného, alebo vojenského charakteru, no väčšinou sa vyznačovali mnohými nepresnosťami. Roku

1689 vyšiel vo Viedni prvý atlas

Meracie prístroje podľa Mikovíniho kresby

Juhozápad a stred Slovenska na Müllerovej mape

Uhorska, rozdelený na 40 máp s popisom jednotlivých zemepisných údajov. Jeho autorom bol gróf Fabius de Colloredo, ktorý však nerobil žiadne astronomické pozorovania a obce a mestá zakresľoval zrejme podľa výpovedí cestovateľov, kupcov a podľa starších mapových diel a predlôh. Dopustil sa tak samozrejme celého radu chýb a nepresností.

Roku 1709, zo spolupráce vojenského inžiniera Johanna Müllera z Norimbergu a talianskeho polyhistora Luigi Marsigliho sa zrodila nová mapa Uhorska, ktorá odstránila mnohé chyby dovtedajšieho mapovania. Kráľová sa na mape objavila spolu s označením kostola - kaplnky a kaštieľa. Jeho práca si vyžadovala celodenný pobyt pod holým nebom za každého počasia, čo mu zapríčinilo silný kĺbový reumatizmus. Na následky tejto choroby roku 1721 ako 48 ročný zomrel. Pre vyhotovovanie presných údajov používal mosadzný astronomický kvadrant, meráciu tyč, meracie pásmo, uhlomerný kríž, polkruh, buzolu a meračský stôl. Vzdialenosti medzi jednotlivými lokalitami však meral ešte iba počítaním otáčok kola na voze, ktorého smer kontroloval kompasom. Práca nad zhotovením mapy mu tak trvala takmer desať rokov.

Terén na Müllerovej mape je zobrazený perspektívnou kresbou kopčiek. Nížinné lesy vyjadrujú skupiny stromov. Dnešné Slovensko je zobrazené prevažne na prvom a druhom liste z celkových deväť listov celej mapy. Každý list mal rozmer 53 x 39,5 cm. V tom čase išlo o modernú a veľmi presnú mapu, ktorú súčasníci využívali po celé 18. storočie.

Mapy Samuela Mikovíniho

Od začiatku 18. storočia sa na mapách starého Slovenska začalo okrem označenia Kráľovej, objavovať i označenie Krmeša ako Apacza Körmönd, či Körmösd. Na mape Prešporskej stolice v 1. zväzku historicko - geografického diela Mateja Bela Historicko - zemepisný poznatok o novom Uhorsku (Notitia Hungariae), ktorú vypracoval kartograf Samuel Mikovíni v rokoch 1735 - 42, sa zdá, že poloha Krmeša je umiestnená na križovatke, pri kríži.

Mapy slovenského kartografa Samuela Mikovíniho sa stali skutočnou obrodou v zememeračstve a kartografii v celom Uhorsku. Úspech Mikovíniho práce spočíval v tom, že pri meraní využíval jednotlivé stanovišťa, ktoré neboli od seba veľmi vzdialené a boli súvisle rozložené v akejsi sieti pomyselných trojuholníkov po celej krajine. Svoje pozorovacie stanovišťa umiestňoval na končiare vrchov, veže hradov, kostolov a iné vyvýšené miesta. Z týchto meraní mal celé zväzky záznamov, v ktorých by sme iste našli i záznamy z mapovania kráľovsko - krmešského chotára. Kartografi boli v tomto období považovaní za veľkých znalcov miestnych pomerov po celej krajine a za svoje poznatky boli vo vedeckých kruhoch značne uznávaní. Aj na prvej modernej mape Uhorska, za ktorú sa považuje mapa Jána Lipského zo Sedličnej pri Trenčíne z roku 1806 je vyob-

razenie obcí Kráľová a Krmeš dostatočne výrazné, pričom je jasne vidieť ich umiestnenie na pravom a ľavom brehu Čiernej vody. Čierna Voda je tu zakreslená ako rieka s veľkou výdatnosťou vody, ktorej tok má značne kľukatý ráz.

Ján Lipský si dal záležať na vypracovaní obsiahleho registra (takmer 40 000 hesiel), kde zemepisné názvy sú uvádzané aj v miestnom jazyku. Tu sa nám zachoval po prvýkrát aj miestny názov našich dedín ako Kralowa a Krmeš. Mapa Jána Lipského z roku 1806 má dodnes veľkú kultúrohistorickú a poznávaciu hodnotu, pretože zachycuje krajinu v období pred zmenami, ktoré spôsobila priemyselná revolúcia 19. storočia.

Lipského mapa je vypracovaná takmer bez chýb, preto sa nemožno čudovať, že mnohí neskorší autori sa o ňu opierali. Edmund de Zuccheri už roku 1812 vydal mapu Uhorska, kde on sám uviedol v titule, že ju odvodil z Lipského mapy. Zaujímavé je, že na Zuccheriho mape je zobrazený Krmeš, ale nie je tu uvedená Kráľová, hoci tá mala z hľadiska kartografie väčší význam, pretože sa tu nachádzal kaštieľ. I tu vidieť, že nie každá mapa bola výsledkom vlastného krajinného výskumu.

Kartografia v Senci

Odborné mapovanie krajiny si vyžadovalo nielen oddaných cestovateľov, ale aj odborne fundovaných ľudí po stránke zememeračstva. Prvé školy, zamerané na výuku kartografie vznikli roku 1717 vo Viedni a v Bruseli ako vojenské inžinierske akadémie. Ako zememerači sa uplatnili aj absolventi banskej školy, ktorú v Banskej Štiavnici od roku 1735 viedol Samuel Mikovíni. 14. septembra 1763 založila cisárovná Mária Terézia odbornú hospodársko-vednú vysokú školu v Senci, ktorej zameranie bolo určené práve na výchovu mladých kartografov. Materiálne sa o školu postaral gróf József Esterházy, ktorý pre potreby školy poskytol svoj kaštieľ v Senci. Na prevádzku školy venoval základninu vo výške 20 000 zlatých. Jej pedagogickým vedením boli poverení piaristi z Trenčína a Jura pri Bratislave. Päť profesorov tu vyučovalo dvadsať študentov v ročníku také predmety ako banské meračstvo, praktickú geodéziu, fyziku, metódy mapovania a presného vypracúvania máp. Z calcographie malo pre zememeračstvo a kartografiu význam vyučovanie rozličných

druhov písma, vyučovanie rozmnožovania plánov a máp, ako i vyučovanie rytia do medi.

Štúdium na škole trvalo tri roky. Študenti tu okrem ubytovania a stravovania mali zabezpečený prístup ku kvalitným prístrojom a bohatej odbornej knižnici. Chodili v študentskej rovnošate a na vyučovanie každého z piatich hlavných predmetov bola denne vyhradená jedna hodina. Dva dni v týždni boli voľné.

Prvým rektorom školy bol pôvodom Holanďan, Jacob Antonio de Valero, ktorý vyučoval zememeračstvo.

Význam seneckej Collegium oeconomicum je i ten, že bola prvou civilnou (teda nie vojenskou) školou v Európe technického smeru, na úrovni univerzity. 13 rokov po založení seneckej školy zničil budovu kaštieľa požiar a kolégium sa aj s celým inventárom presťahovalo do maďarskej Taty.

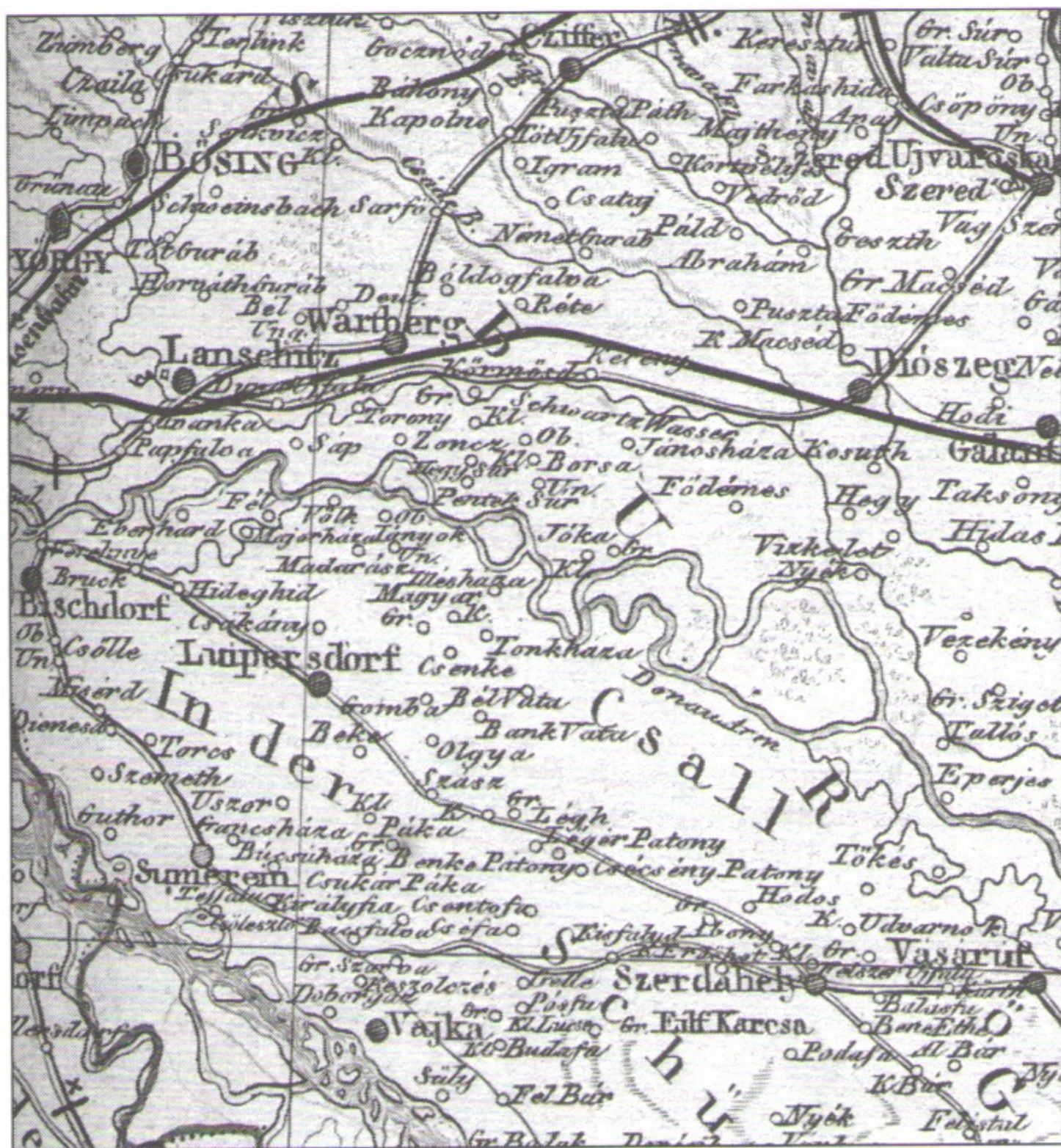
Na prahu moderného veku

Prvá polovica 19. storočia znamenala v mapovom zobrazovaní Uhorska obdobie stagnácie, pričom väčšina máp vychádzala z predlohy Lipského mapy Uhorska z roku 1806. Mapovanie krajiny bolo súčasťou vojenského mapovania z ktorého vzišlo roku 1866 významné kartografické dielo, mapa Josepha Schedy, kapitána zboru vojenských inžinierov a neskoršieho generála. Schedova mapa Rakúsko-Uhorska si získala veľkú obľubu nielen vo vojenských ale i civilných podmienkach a bola súčasťou druhého vojenského mapovania krajiny. Na podrobnejších mapách Uhorska sa v 19. storočí Kráľová objavuje už pravidelne.

Do konca tohoto storočia sa uskutočnilo ešte tretie a štvrté vojenské mapovanie, pretože tie predošlé nespĺňali v plnej miere požiadavky armády. Najviac tomu dopomohol rakúsky vojenský neúspech vo vojne s Pruskom roku 1866.

Po roku 1918 sa v novovytvorenom Československu prejavovala veľká potreba máp. Dobré mapy ČSR začali vydávať najmä František Machát a Klement Salač. Prvú mapu Slovenska pre školy vypracoval J. Gregor, ktorá vyšla v roku 1922.

Od polovice 19. storočia začali vznikať i katastrálne mapy územných celkov, či dokonca obecných chotárov. Takýmto mapám z ohľadu na náš chotárny kataster sa budeme venovať v niektorom z ďalších čísel Kráľovských zvestí. □

Mapa Uhorska, ktorú zostavil Edmund de Zuccheri podľa kartografa Jána Lipského v roku 1812

Prvý z dvanástich listov Generálnej mapy Uhorského kráľovstva, ktorú zostavil kartograf Ján Lipský.

Dvere

pálffyovského kaštieľa v Kráľovej

Zuzana Ševčíková

Začiatok 18. storočia bol pre Slovensko dôležitým obdobím. Uzavretie Szatmárskeho mieru roku 1711, skončenie tureckej invázie, vyriešenie politických sporov medzi cisárskym dvorom a uhorskou šľachtou prinieslo krajine vytúžený mier. V oblasti politických vzťahov nastali zmeny hlavne medzi šľachtou a viedenským dvorom. Namiesto starých, vymierajúcich magnátskych rodín nastupuje nižšia šľachta (rody Pálffyovcov, Esterházyovcov, Csákyovcov atď.), ktorá za svoje povýšenie vďačila Viedni. Rozkvet hospodárskeho a kultúrneho života malo svoj odraz aj v staviteľstve, umení a umeleckých remeslách.

Ojedinelým dokumentom tejto doby je aj fragment pôvodného pálffyovského kaštieľa v Kráľovej pri Senci. Táto lokalita patrila už od polovice 17. storočia k pálffyovskému panstvu, no k výstavbe nového sídla došlo až v roku 1712.

Rozsiahly kaštieľ sa staval postupne a jeho súčasťou bola aj honosná kaplnka, dokončená v roku 1736. Celý komplex stál v rozľahlej záhrade s parkovou úpravou. Dodnes sa však zachovala iba malá časť malebného, reprezentačného barokového areálu. Pozostáva zo samotného kostola, príľahlej dvojpodlažnej chodby a

jedného traktu pôvodného krídla kaštieľa. No aj tento fragment pôvodnej architektúry skrýva výnimočné cennosti z hľadiska umeleckej výbavy interiérov a uchováva vecné doklady o premenách kaštieľa v čase troch storočí. Je výpoveďou o kultúrnej náročnosti jeho obyvateľov a význame, ktorý predstavovali v súdobej spoločnosti.

Vstupná brána

O tom, že tvorcami tohoto sídla boli významní umelci (architekti, stavbári a majstri remesiel), svedčí už vstupná brána do kaplnky (kostola). Je na južnej strane, pretože zo západnej strany bol kostol pôvodne súčasťou stavebného krídla kaštieľa. Vstupnú bránu lemuje kamenný portál s ušami, ktorý má soklovú časť a ústupkovú profiláciu. V strede, na preklade, je osadený mohutný klenák s motívom ružice. Tak ako ostatné pôvodné dvere v kaštieli, sú vytvorené z kvalitného materiálu. Dvere, ako súčasť technického a slohového vývoja majú tiež svoje dejiny. Vieme, že v baroku, teda v 17. a 18. storočí sú dvere súčasťou celkového výrazu architektúry a majú zreteľné konštrukčné a ozdobné znaky

tohto slohu. Majú nielen funkčný význam (vstup, vetranie, svetlo), ale nesú aj znaky istého stupňa kováčskych a zámočnických technológií, dômyselné systémy uzavierania, osobitý systém závesov, rôzne zástrčkové mechanizmy, i skryté spôsoby uzamykania. Mimoriadny dôraz sa kládol na ornamentiku a tvar kľučky a štítiku, pretože práve tieto detaily tvoria bezprostredný optický kontakt

s prichádzajúcim návštevníkom.

Počas baroka bola konštrukcia dverí už vývojovo pokročilá. Prevažovala rámová konštrukcia dverí s výplňou, s kazetami, s bohatou profiláciou a reliéfnymi prvkami. Dvere sú dielom, ktoré odrážajú vyspelosť remesla. Dokumentujú prepracované výrobné nástroje, ktoré umožňujú vytvoriť mimoriadne bohaté krivky lemujúcich líšť, schopnosť aplikovať rezbárske detaily, uplatniť fantáziu návrhárov v reálnom živote. Vzorkovníky pre stolárske i zámočnické práce často vytvárali významní profesionálni umelci. Vstupná brána do pôvodnej kaplnky v Kráľovej je z masívneho dubového dreva. Z vonkajšej strany je spevnená železnými plátmi. Vnútoraná strana nesie dekoratívne vykrajované ploché pásy závesov (replika po reštaurovaní), ktoré majú dynamicky prehnuté pôvodné oporné štítky. Brána, ako sa patrí, má systém pôvodných zástrčkových mechanizmov s drobnými úpravami z neskoršieho obdobia.

Kaplnka s honosným oltárom

Kaplnka, ktorá dnes slúži ako r.k.farský kostol v Kráľovej pri Senci, svojimi rozmermi a výbavou presahuje predstavu „domácej“ kaplnky. Obdĺžniková stavba predstavuje jednolodový priestor

Sakristia, dvere do chodby, záves 18. storočia

s rovným záverom chóru. Má typ rano-barokových klenieb a pôvodné zariadenie z prvej tretiny 18. storočia. Aj pôvodný, veľmi honosný oltár s čiernou a zlátanou architektúrou, ktorá sa nesie v zmysle tradície veľkého barokového slohu Ríma zo 17. storočia, je veľmi hodnotný. Kazateľnica je svojou ornamentikou výpoveďou o fantázii barokových majstrov. Okrem toho v interiéri nájdeme aj vzácne dokumenty európskeho umenia. Sú tu dva reliéfy, portréty Jána Pálffyho. Jeden z nich pochádza od významného viedenského sochára Juraja Rafaela Donnera. Georg Raphael Donner (ako sa písal) vstúpil koncom roku 1729 do služieb arcibiskupa a primasa Uhorska Imricha Esterházyho a presťahoval sa z Viedne do Bratislavy. Tu vytvoril monumentálny hlavný oltár, chórové lavice a bočné oltáre pre dóm sv. Martina (boli odstránené pri regotizácii v 19. stor.). Samozrejme jeho pôsobenie a práca jeho dielne je podstatne širšia a tak sa stretávame s jeho pracou aj v Kráľovej pri Seneci, z poverenia rodiny Pálffyovcov. Takto vznikol mramorový portrétny medailón generála poľného maršala grófa Jána Pálffyho v roku 1739. Druhý reliéf z bieleho mramoru s portrétom bustou grófa J. Pálffyho bol vytvorený sochárom menom Balthasar Ferdinand Moll a pôvodne bol osadený na náhrobku v bratislavskom dóme. Dielom Donnerovej dielne je aj baroková mreža v tejto pôvodnej barokovej kaplnke. Už samotná kaplnka (kostol) predstavuje mnohé pozoruhodnosti, hodné dôverného poznania, no podíďme ďalej, až k dverám sakristie.

Vstup do sakristie

Vstup do sakristie má kamenný rám s lištou a dvojkrídlové dubové dvere. Majú rámovú konštrukciu a profilované rámy výplní. Na nich sú osadené reliéfné obrazce pravoúhleho tvaru s vykrajovanými rohmi. Kovové úchytky majú tvar terčikov - puklíc a sú osadené na ornamentálne riešenom štítiku s motívom plastických vykrajovaných lístkov. Podobu lístkov - rozvolín, stočených do tvaru „C“ a „S“, typických pre barok a neskoršie rokoko, má aj zachovaný štítok zámku. No v súčasnosti používaná kľučka je už novšia a má tvar zvyčajný v 19. storočí. Arzenál pôvodných kovových detailov je aj na opačnej strane dverí, krátky pás závesu je rozvinutý zvisle do stočených tvarov, ukončených v podobe ohnutých lístkov. Stočené voluty majú na povrchu rýhovanie, akýsi náznak rastlinných stoniek. Je to veľmi precízna kováčska práca, ktorá vytvára dojem priestorovosti a dokonalého, pretočného ornamentu. Pôvodne mali tieto kovania povrchovú úpravu. Boli pocínované a svietili striebřistým leskom na tma-

I. poschodie - 18. storočie po úprave v 20. stor.

vých, morených dubových dverách.

Princíp dekoratívnych závesov, pri ktorých je dynamicky vydutý aj oporný štítok nosnej časti závesu, ktorý je osadený v kamennom ráme (alebo murive), nachádzame aj na iných dvojkrídlových dverách v tejto architektúre. Azda najbohatšie sú tie, ktoré umožňujú vstup z pôvodnej chodby kaštieľa do sakristie. Dvojkrídlové dvere majú trojice závesov na každom krídle dverí. Jemné, drobné kazetovanie, i ostatné detaily naznačujú, že tieto pôvodné remeselné práce sú dielom vynikajúcich majstrov, ktorí poznali pokročilé štádium umeleckého slohu v detailoch, no uchovávali si niečo aj zo staršej tradície (stočené závesy - tradícia 17. storočia). Dvere z chodby do sakristie majú dômyselne

vyriešené zamykanie dvojicami zámkov, samostatne zvonku a zvnútra. Majú dve zvislé zástrčky a trojicu vodo-rovných zástrčiek, ako aj vrchný krabicový mechanizmus na zatváranie kľúčkou. Všetky technické detaily majú mimoriadne bohaté ornamentálne podložky, štítky a úchytky.

Na chodbe kaštieľa

Ďalšie, podobne bohaté dubové dvere nájdeme na chodbe kaštieľa. Aj tu sa zachovali pôvodné barokové detaily. Patrí k nim elegantne tvarovaná kľučka v tvare S. Kľučka má tvar rozvinutého listu pre dotyk ľudskej dlane. Aj tieto dvere majú neobyčajne bohaté dekoratívne riešenie štítiku pod kľúčkou. Štítok je

v dolnej časti uzavretý v tvare drobnej mašle.

Prekrajovaný, akoby čipkový ornament týchto detailov je bezprostredne charakteristický pre sloh okolo roku 1710 až 1720 a dokumentuje skutočnosť, že investor si povolal k tvorbe svojho prostredia najprogresívnejších majstrov a znalcov aktuálnych vzorov. Popri motíve akantového listu (akant je stredomorský druh bodliaka, ktorý sa v umení objavuje už od antiky na hlaviciach stĺpov a neskôr i na iných predmetoch). Je tu aj motív stuhy, ktorú je možné „uviazať“ do mašle, ako sme si to všimli na kovaniach niektorých dverí.

Bohatstvo interiérov dotvárajú aj ďalšie pôvodné súčasti: sieň na poschodí je priam pokladnicou pôvodnej architektonickej výbavy interiéru. Hodnotné obloženie parapetov a stien s dynamic-kým ukončením z dubového dreva spolu s pôvodnými dverami s kazetami a jedinečne celostne zachovanými pôvodnými oknami z 18. storočia naznačujú neobyčajne vysoký štandard interiérov. Tu má architektúra zachované pôvodné profilované rímasy a pruské klenby. Okná, ktoré si v značnej miere v celom objekte uchovali dodnes pôvodnú profiláciu rámov i krídiel, majú na niektorých miestach aj pôvodne zachované zasklenie v tvare včelieho plástu, spájaného olovennými pásmi a kovovou výstužou. Okná majú zachované aj kovania - závesy, vrchné rohovníky, úchytky, oporné štítky, pôvodné obrtlíky. Navyše, niekde je zreteľné aj zlátenie na pôvodnom kovaní.

Dvere pre služobníctvo

Vzácný barokový súbor dverí dopĺňajú aj menej honosné, no dokumentárne veľmi hodnotné dvere na chodbe prízemí, určené nepochybne pre hospodár-

ske zázemie a služobníctvo. Sú to široké, jednokrídlové dvere s archaic-kými, účelovo použitými horizontálnymi závesmi, ktoré sú dokonca upevnené na kazetovaní. Sú pod náterom. Dvere sú z mäkkého dreva.

Z 19. storočia sa na prízemí zachovali dvojité, jednokrídlové dvere klasicistického typu. Tieto svojou kvalitou a slohovou čistotou tvoria paralelu k najstaršej, barokovej etape vybavenia kaštieľa. Dvere majú rámovú konštrukciu, no základné členenie je už len do kríža a kazety sú vertikálne a výplne bez vykrajovaných rohov. Aj ich povrchová úprava je odlišná. Kým pôvodné, barokové dvere (okrem „služobných“) majú charakter prírodného dubového dreva a pôvodne boli morené a voskované, novšie, klasicistické sú už opatrené náterom. Sú z mäkkého dreva a sú tzv. fládrované, čo znamená náterovú techniku, napodobňujúcu textúru dreva.

Neobyčajne zaujímavé je kovanie týchto dverí. Vrchný krabicový zámok je technicky dokonalým zámočníckym dielom a má krátku kľučku v tvare valčeka. Úchytka dverí má precízny symetrický tvar v podobe dutej rebrovanej kupolky. Aj závesy majú tieto dvere už „morené“, adekvátne slohovému vývoju, ktorý smeroval ku geometrii a plochým, jasným tvarom. Záves má tvar širšieho pásu a prekrížením a pevná časť má kónický oporný štítok.

Na prahu 20. storočia

Vývoj kaštieľa a dverí, ktoré otvárali svet nádhernej architektúry a umenia v 18. storočí neskončil. Svedčia o tom ďalšie prvky z konca 19. storočia a z prvých desaťročí 20. storočia. Priestory na poschodí uchovávajú aj tieto stopy histórie kaštieľa.

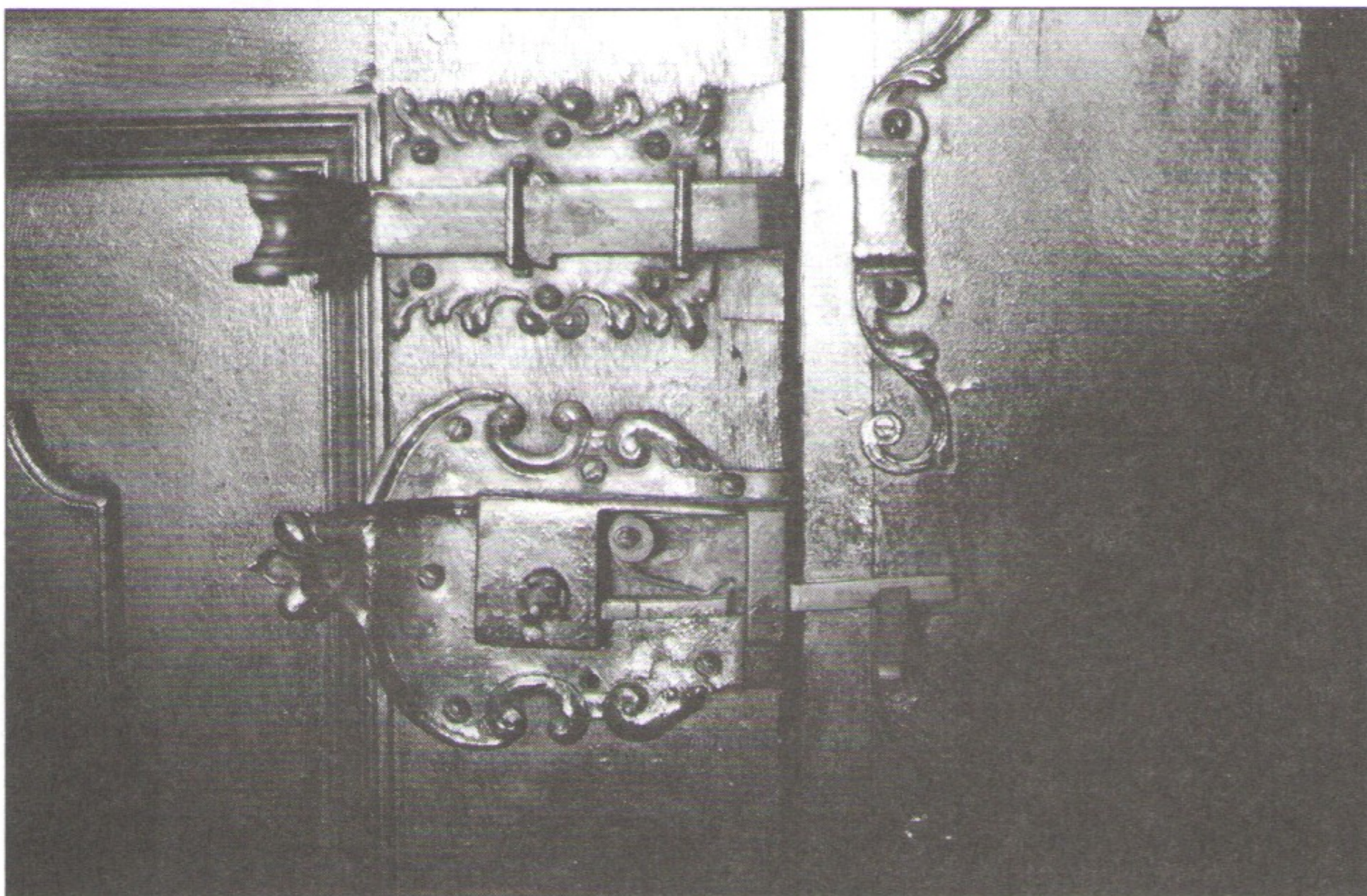
Vysoké dvojkrídlové dvere s dreve-

nou profilovanou zárubňou a s mohutným nadstavcom môžeme zaradiť do historizujúcej, eklektickej etapy, niekde do druhej polovice 19. storočia, keď sa architektúra a umenie z vôle spoločnosti, ktorá sa ocitá na rázcestí, vracia späť k dávny slohovým etapám. Nadstavce nad dverami, tzv. supraporta vlastne oživuje dávne časy takýchto nadstavcov, v ktorých sa objavovala maliarska, či sochárska reliéfna výzdoba. Často sa s takouto podobou portálov stretávame aj v baroku, keď popri nápisoch sa objavovali bojové trofeje a erby. V zjednodušenej podobe, iba ako drevený dekoratívny rámec sa uplatnila supraporta aj v dekoráciách dverí 19. storočia, kde vyplňa časť vysokých priestorov s rovným stropom.

Ešte jedna kapitola života kaštieľa sa nám odкрýva pred očami pri vstupe na poschodie - je to 20. storočie, azda od 30-tych rokov s výraznou snahou o modernizáciu a zbytnenie priestorov. Do tejto fázy patria dvere s novou, veľmi náročnou povrchovou úpravou. Nový majiteľ citlivo uchoval základný tvar dvojkrídlových dverí, ktoré však obohatil v zmysle dobovej elegancie. Vytvoril masívne vonkajšie rámovanie a obloženie výklenku dverí s jemným kazetovaním. Pôvodné barokové dvere dostali „nové šaty“ aplikovaním dobovo veľmi obľúbeného obloženia orechovou dyhou. Dyhy sa kedysi rezali ručne a boli pomerne hrubé. Od 19. storočia sa zdokonalila technológia a tak bolo možné rezať jemné pláty dreva a vytvárať nimi aj väčšie dekoratívne vzory (intarzie). Túto možnosť využili majstri aj na časovo poslednom diele v dejinách kaštieľa. Dokumenty umeleckých remesiel už ďalej nevedú. Chodba náhle končí hrubým, neomietnutým múrom. História kaštieľa sa teda uchovala iba tu, v tomto vzácnom autentickom súbore, samo-

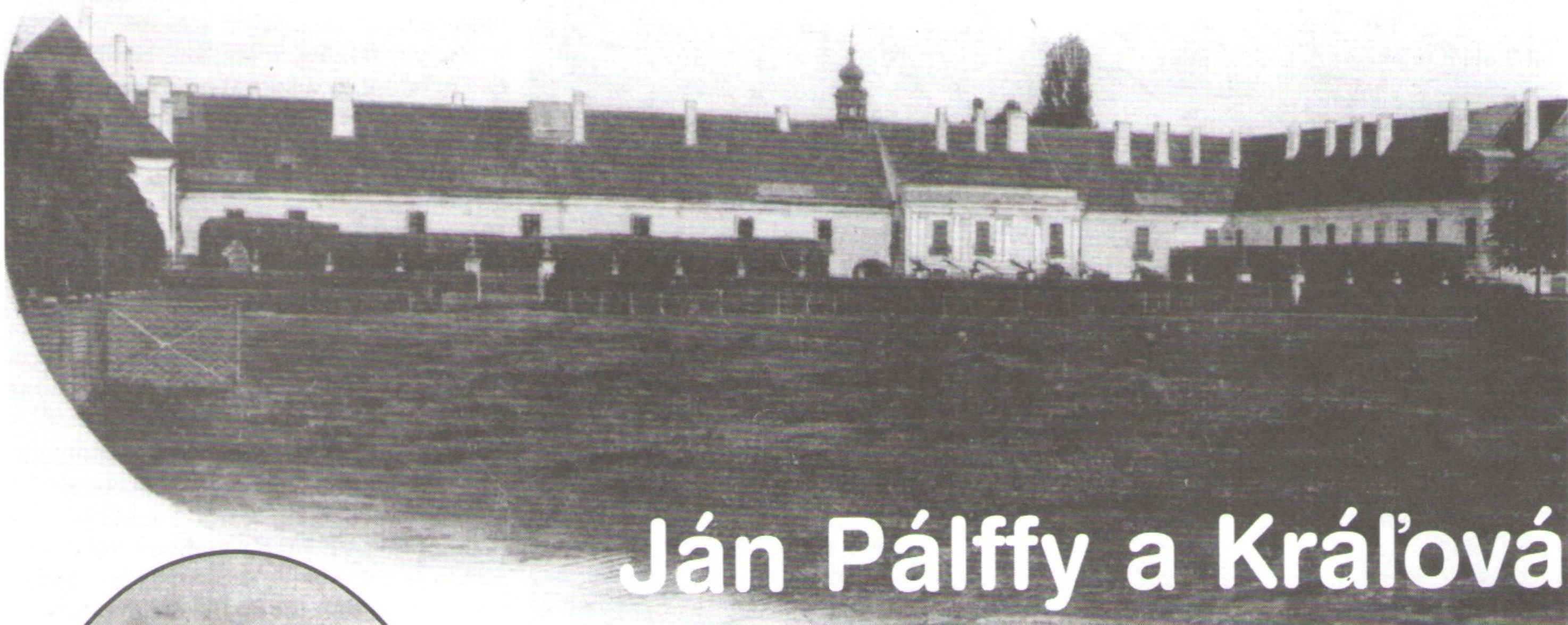
zrejme so stopami veku i postupného zániku. Je akýmsi náhlym zjavením, svedectvom o čase, keď v krásnom kaštieli pulzoval život, pilne pracovali správcovia panstva, prichádzali a odchádzali návštevy a posolstvá. Konali sa bohoslužby, svadby, pohreby, stretávali sa hostia v osvetlených sieňach naplnených vzácnym nábytkom, zrkadlami, obrazmi, porcelánom, šušťal hodváb a šířila sa vôňa kuchyne. Kdesi v pozadí dýchali teplom stajne, pracovali a žili svoju každodennosť aj prostí obyvatelia zámku, o ktorých ešte i dnes svedčí pár schodov a prosté dvere na chodbe prízemí.

To málo z niekdajšej slávy sa zachovalo aj vďaka tomu, že objekt je súčasťou cirkevného areálu. Zaslúži si však obetavú pozornosť a záchranu v zmysle pamiatkovej obnovy a sprístupnenia pre súčasný život

Dvere zo sakristie do chodby, 18. stor.

Posledný majiteľ strateného kaštieľa

Ján Pálffy a Kráľová

Ján Pálffy bol posledným mužským potomkom z palatínskej vetvy Pálffyovcov, pochádzajúcej z Kráľovej pri Senci. Najstarší z tejto vetvy bol tiež Ján Pálffy, ktorý žil v rokoch 1664 - 1751. Z dvoch manželstiev (prvá žena Terézia Czoborová, druhá Mária Júlia Stabenbergová) sa im narodilo šesť detí z ktorých pokračovanie rodovej línie zachoval syn Mikuláš (1699 - 1734) Posledný majiteľ kráľovského panstva a kaštieľa sa narodil 19. augusta 1839 ako jediný syn Františka Pálffyho (1780 - 1852) a jeho manželky Natálie, rodenej Erdödyovej. Dedom Jána Pálffyho bol ďalší menovec Ján Pálffy (1728 -1791), syn už menovaného Mikuláša.

Smrťou Jána Pálffyho 2. júna 1908 vymrela tzv. mladšia vetva Pálffyovcov, ktorá vlastnila predovšetkým pezinské a svätajurské panstvá. Zo svätajurského sa na konci 18. storočia vyčlenilo panstvo Kráľová. Pálffyovci patrili od konca 16. storočia až do rakúsko - uhorského vyrovnania roku 1867 k hlavným oporám habsburskej dynastie v Uhorsku. Jeho členovia v priebehu troch storočí zastávali významné a často najvyššie vojenské a politické funkcie v Uhorsku. Zohrali významnú úlohu pri obrane krajiny v období tureckých výbojov a pri oslobodzovaní Uhorska spod tureckej nadvlády.

Ján Pálffy nemal príliš radostné detstvo. Rodičia boli viac menej rozhádaní a tak predstavy o dobre nažívajúcej rodine ostali preňho len nedosiahnuteľným snom. Po štúdiách začal mnoho cestovať a táto cestovateľská vášeň mu ostala vlastnou do smrti. Snáď i preto, že sa neoženil.

Keď roku 1852 prevzal po smrti otca správu zdedených majetkov. Panstvo bolo rozsiahle, ale zadlžené. Niektoré z nich boli aj v súdnom zátvore. Jeho panstvo predstavovalo seniorátne panstvo Bratislava, panstvá Bojnice, Smolenice, Boleráz, časť panstiev Červeného Kameňa, Pezinok, Jur pri Bratislave, Dolný Nárazd a Kráľová. Kráľovské panstvo v sebe zahŕňalo chotáre dedín Čataj, Dedinka pri Dunaji (Šáp), Kostolná pri Dunaji, Kráľová, Krmeš, Nová Ves pri Dunaji, Bodoház a Veľký Grób.

Správou týchto panstiev poveroval gróf Pálffy jednotlivých úradníkov, ktorí sa zodpovedali ústrednej správe na čele s prefektom. Ústredná správa ho zastu-

povala v hospodárskych, majetkovoprávných a iných záležitostiach. Riadila a kontrolovala činnosť jednotlivých panstiev, vykonávala revíziu hospodárskych účtov, viedla hlavnú pokladnicu a zúčastňovala sa na zasadaniach panských stolíc. Správa kráľovského panstva spolu s pezinským a svätajurským sídlila v 19. storočí na Pezinskom zámku. Tu pôsobili provizor, pokladník a kľučiar a tu zašadala aj panská stolica. Od roku 1821 sa panská delila na pezinský, čiernovodský a šarfianský obvod. Na kráľovskom panstve bol správcom tzv.dvorský. K významným hospodárskym úradníkom patrili i kľučiar. Samotný gróf mal teda dostatok času na oddych a cestovanie. Venoval sa predovšetkým reprezentácii svojho postavenia a majetku. Od 50 -tych rokov sa začal angažovať v politickom a hospodárskom živote Bratislavskej župy. V rokoch 1870- - 74 zastával funkciu hlavného župana Bratislavskej župy a roku 1884 sa stal skutočným tajným radcom. Roku 1896

bol vyznamenaný cisárskym Radom železnej koruny 1. triedy.

Ján Pálffy bol veľmi šikovný a podnikavý muž a postupne sa zbavil všetkých dlhov, ktorými boli jeho majetky zaťažené. Dokonca majetky zveľadil a postavil množstvo nových hospodárskych budov. Aj v Kráľovej dal postaviť liehovar, pivovar, či veľký hospodársky majer.

Podivný gróf so štedrou dušou

Gróf Pálffy bol svojím spôsobom veľmi citlivý a súcitný človek. Venoval sa i charite. Svoj županský plat daroval na podporu bratislavskej mestskej chudoby a založil penzijný fond bratislavských župných úradníkov s kapitálom 20 000 zlatých. Keď v roku 1873 vyčíňala na území bratislavskej župy cholera, z vlastných prostriedkov platil lekárov, ktorí do župy prišli z iných krajov na výpomoc

a na stravu chudobných venoval 80 000 zlatých. Rovnakú sumu venoval i obyvateľom Segedína, ktorých postihla povodeň. Vďaka tejto pomoci si cholera v obciach Kostolná, Krmeš, Kráľová, Tu-reň a Zonc vyžiadala iba 51 obetí v porovnaní s predchádzajúcimi, kedy zomieralo na túto strašnú chorobu zakaždým vyše 200 obyvateľov farnosti.

Ján Pálffy finančne podporoval meštiansku školu v Trnave a v Šamoríne a hoci bol katolíkom i evanjelické lýceum v Bratislave. Osem rokov pred smrťou založil nadáciu na výchovu a vzdelanie mládeže zo stredných vrstiev so základnou 3 milióny zlatých, ktorá s určitými korekciami a nesúca jeho meno pretrvala až do roku 1952. V jej rámci sa ako letovisko pre profesorov a študentov stredných škôl využívala časť priestorov na hrade Červený Kameň.

Začiatkom druhej polovice 19. storočia dal prebudovať v Bratislave tri staršie domy na palác s neskoroklasicistickou fasádou (dnes mestská galéria). Po asanácii jeho zadných dvorových krídiel nechal roku 1885 na ich mieste vybudovať novší palác, orientovaný na dnešné Hviezdoslavovo námestie. Už ako 60 ročný sa pustil do rozsiahlej rekonštrukcie bojnického zámku, ktorý na základe dedičného práva získal roku 1852. Inšpiroval sa predovšetkým architektúrou francúzskych stredovekých gotických hradov v údolí rieky Loiry, neďaleko Paríža. Pri prehliadke zámku vám každý zo sprievodcov nezabudne pripomenúť, že inšpiráciou mu bola

i francúzska princezná, ktorú si gróf Pálffy chcel vziať za manželku. Tá mu však ako podmienku k vydaju zadala úlohu, že sa zaň nevydá skôr, kým z bojnického zámku nevystavia výstavné

sídlo v štýle francúzskeho novogotického zámku. Čo je na tomto príbehu pravdivé nie je možné overiť, pravdou však ostáva fakt, že bojnický zámok bol prestavaný. Do obnovených priestorov zámku potom umiestnil cenné umelecké predmety z celého sveta, spolu s rodinnými pamiatkami.

O stavebnej aktivite Jána Pálffyho svedčí aj jeho činnosť v rámci kráľovského panstva, kde okrem krytej jazdiarni a vojenských kasární dal roku 1901 postaviť talianskym staviteľom pseudobarokový tehlový most, ktorý sa pokladá za najkrajší na Slovensku. Betónový skelet mosta vyplňajú červené tehly a balustráda je majstrovskou ukážkou kamenárskej práce.

Vášnivý zberateľ umenia

Ján Pálffy sa v dospelosti stal človekom uzatvoreným a nedôverčivým. Na svojich panstvách sa počas roka zdržiaval iba pár mesiacov v roku. Jeden mesiac v Bratislave, jeden v Kráľovej a dva mesiace v Bojniciach, kde aj zomrel. Väčšinu času venoval cestovateľstvu

a zbieraniu umeleckých predmetov z celého sveta. Vo vtedajšej Európe patril k najväčším zberateľom umenia. Vzácnymi umeleckými zbierkami sa pýšili všetky jeho kaštiele a zámky.

V Bratislave, Budapešti, Kráľovej pri Senci, Pezinku, Bojniciach. Keď bol vo viedenskom paláci Pálffyho hosťom knieža Bismarck, daroval mu domáci pán na znak úcty porcelánový servis kráľovnej Antoanetty. V Paríži vlastnil gróf Pálffy palác na ulici Lerouc, ktorý tiež naplnil umeleckými zbierkami.

O umeleckom bohatstve umiestnenom v kráľovskom kaštieli sa dozvedáme dnes už len z inventárnych súpisov majetku kaštieľa, ktoré boli v 19. storočí niekoľkokrát vyhotovené. Na chodbách kaštieľa boli desiatky vzácných olejomalieb a rytín svetoznámych maliarov ako Rubensa, Van Dycka, Rembrandta, Kupeckého a iných. Okrem 73 obývacích a hostovských miestností, plných najvzácnejších predmetov a náčinia bola vo zvláštnych komorách uložená vzácna výzbroj a výstroj. Bolo tu 147 pištolí a 187 loveckých pušiek zdobených zlatom a striebrom. V tzv. „modrom salóniku“ stál uprostred miestnosti stolík z ebenového dreva s osadenými briliantami. Z 219 briliantov bolo pravých len 11. S veľkou záľubou gróf ukazoval stolík hosťom a požadoval od nich, aby našli tie pravé. Počas návštevy kaštieľa, sa gróf Pálffy najčastejšie zdržiaval v svojej pracovni, kde stál parádny stôl. V kúte bola umiestnená bohato zdobená skriňa, kam

Erb rodu pálffyovcov

odkladal svoje písomnosti. Pracovňu plnú drahocenných predmetov v čase jeho neprítomnosti zamykali a tak ožívala len v letných mesiacoch, kedy do kaštieľa gróf väčšinou prichádzal. Vo výklenku chodby do nádvorja kaštieľa bolo umiestnené kreslo, potiahnuté červeným súknom a zdobené krokodíliou kožou. Tu Pálffy najradšej sedával a zadumane sledoval okolie.

Testament grófa Pálffyho

V testamente, ktorý gróf Ján Pálffy vystavil 14. novembra 1907 uviedol nasledovné:

„V prípade môjho úmrtia nariadujem ja, druhostarší vo vernosti, pre prvého staršieho brata, ktorý je oprávnený vo vernosti osvietenej grófskej Pálffyovskej rodine, mu ponechať všetky moje nehnuteľnosti na území slobodného kráľovského mesta Prešporka (Bratislava). Ďalej v Rakúsku, vo Viedni 7 domov a 3 domy v hlavnom sídelnom meste Budapešť.

Okrem toho na území prešporskej stolice dolnokráľovské panstvo, tvoriace všetky nehnuteľnosti, ktoré sa nachádzajú v obciach Kráľová, Krmeš, Apacza Krmeš, Kostolná, Senec, Veľké Úľany, Dvory na Ostrove, Čataj, Tonkovce, Štvrtok na Ostrove, Malá Paka, Mliečno, Kvetoslavov, Štefánikovec

a Rastice v intra i extra villane (vo vnútri i mimo chotárov).“

V zmysle tohoto testamentu bolo zriadené proseniorátne zverenstvo pálffyovského rodu. Takto postavený závet Jána Pálffyho bol však súdne napadnutý členmi jeho rozvetvenej rodiny a príbuzenými rodinami, predovšetkým Andrášiovcami. Podľa dohody dedičov bolo roku 1918 zverenstvo zrušené a jeho majet-

Zámok v Bojniciach

Ján Pálffy ako majiteľ Bojnického zámku

ková pozostalosť rozdelená medzi Pálffyovcov a Andrassyovcov.

Okrem testamentu na sklonku života Ján Pálffy prikázal svojim dedičom, aby všetky obrazy a umelecké predmety zhromaždené v jeho palácoch a domoch vždy ochotne dovolili pozrieť odborníkom, umelcom a iným záujemcom.

Svoju zberateľskú vášeň sám gróf zdôvodnil nasledovnými slovami: „Počas môjho dlhého života som uskutočnil zahraničné cesty a trvalé pobyty v zahraničí s tým cieľom, aby som uspokojil nielen svoj vlastný umelecký vkus, lež aby som získal z bohatej zásoby výtvarného umenia v zahraničí toľko, koľko len bolo možné získať vzhľadom na okolnosti a moje majetkové pomery, aby som tak pomohol našej strádateľnej vlasti, a zušľachtil tým domáci umelecký vkus a prebudil umenie.“

Už roku 1888 prišiel gróf Pálffy s myšlienkou založiť v Bratislave alebo Budapešti múzeum, tzv. Pálffyánum. Tento zámer sa mu splniť nepodarilo, ale v Bratislave, v jeho bývalom paláci na Panskej ulici je dnes umiestnená Galéria mesta Bratislavy. Jeho zámysel otvoriť múzeum sa uskutočnil na Bojnickom zámku, ktorý v súčasnosti patrí k najnavštevovanejším.

Napriek poslednej vôli Jána Pálffyho bola väčšina výtvarných diel i cenných predmetov z jeho pozostalosti v 20. rokoch rozpredaná na aukciách, predovšetkým do zahraničia. Hlavný dedič majetku, gróf Gejza Andrassy odpredal roku 1930 väčšiu časť umeleckej zbierky cenností z kráľovského kaštieľa istej českej firme do Prahy za 6 miliónov korún. Gróf Andrassy bol manželom jedinej sestry Jána, Gabriely.

Cennú knižnicu z kaštieľa v počte niekoľko tisíc zväzkov kníh ešte za svojho života dal gróf Pálffy odvieť do Budapešti, kde sa pravdepodobne nachádza v niektorej z budapeštianskych knižníc.

Miroslav Daniš

Keď obcou zúrila cholera

V súčasnosti je cholera, choroba, ktorá sa do Európy dostala z Ázie po prvýkrát v tridsiatych rokoch 19. storočia, už iba nepríjemnou spomienkou na smrť, ktorú k nám prinášala. Na Slovensku vypukla v rokoch 1831 - 32 a zastihla i Kráľovú. V celom Uhorsku zomrelo na jej následky vyše 237 000 ľudí. V našej farnosti do 15. XII. skosila 255 ľudských životov. Len pre porovnanie v Bratislave vďaka dobrej lekárskej starostlivosti a ráznym opatreniam mestského lekára I. Endlichera zomrelo len 193 ľudí. V Skalici zomrelo 474 osôb, v Modre 289 ľudí, v Pezinku 156, Svätom Juri 206. Medzi hlavné opatrenia proti šíreniu cholery patrili zákaz prevážania zvierat, cestovania, vstupu do zamorených miest, izolovanie chorých, dezinfekcia chlórovým vápnom, octom, gáfrom, kamilkovým olejom. Cholera sa prejavovala u nakazených zvracaním, vodnatými hnačkami, veľkou stratou telesných tekutín a bolestivými kŕčmi svalov. V našej obci si ako prvú obeť vybrala 1. septembra roku 1831 roľníka Jána Surmaja. Hneď na druhý deň zomrel 40 ročný Pavol Bajnoci a o deň neskôr 37 ročný

Jozef Gáblovský, 60 ročný Pavol Kollár a trojročný Ján Konečný, všetci z Krmeša. V ďalších dňoch sa šírila ako lavína a denne umieralo 5 až 8 ľudí.

Matričné záznamy z roku 1831

Ako uvádza miestna matrika, najviac zomierali občania zo sociálne chudobnejšej vrstvy, sluhovia a chudobní roľníci. Pripomeňme si aspoň niekoľko mien zomrelých. Z Krmeša to boli Mária Koišová (62 r.), Štefan Jankovič (44 r.), Štefan Sedlár (22 r.), Eva Caganová (65r.), Ján Slovák (55r.), Eva Černajová (10r.), Eva Sidorová (8 r.), Mária Rumánová (42 r.), Ján Vanek (14 r.), Jozef Sedlár (65 r.), Martin Kormanovič (3 r.), Mária Kiššová (40 r.), Štefan Bajnoci (50r.), Mária Sluková (40 r.). V Kráľovej zomreli napríklad Mária Koišová (12 r.), Ján Palásek, kováč (30 r.), Jozef Skalka (57 r.), Martin Koiš (16 r.), Ján Oravec (25 r.), Martin Blaho (80 r.), Matej Mešťan (46 r.), Mária Sulková (56 r.), Jakub Tomaškovič (50 r.), Michal Spevák (35 r.), Pavel Čaputa (45 r.), Juraj Klúčiar (68 r.), František Kopecký, pokrývač (68 r.), Michal Duraj (46 r.) a syn Michal (2 r.), Štefan Halmeš (2 r.), Andrej Filipovič (12 r.), Katarína Filipovičová (22 r.), Eva Madunická (30 r.).

Osvetou proti cholere

Od roku 1831 sa v Uhorsku začali vydávať vo všetkých rečiach protiepidemické návody ako sa cholere brániť. Juraj Palkovič v ľudovom kalendári na rok 1832 uviedol Poučenie o cholere, kde takto ľuďom radí vystríhať sa nákazy: „Čistotu si držte v izbe i v komore, kde spíte. Otvárajte okná i dvere každý deň, aby v nich bol čerstvý vzduch. Niekedy je užitočné kropiť octom alebo pri otvorených oknách páliť jalovcové drevo. Telo si držte v čistote, často sa umývajte a kúp-

Krmešania vyfotografovaní na konci 19. Storočia. Na postavách v popredí vidno, že ľudia ešte poväčšine chodili bosí.

Kráľovské zvesti 3-4/2000

te, odev čistý si častejšie dávajte, periny často vonku presušajte. Nespávajte na vlkej zemi. Jedzte zdravé pokrmý, napríklad ryžu, krupicu, kaše a podobné, baraninu, a kvalitnú hovädzinu, ktorú žalúdok ľahko strávi. Najškodlivejšia je neumiernosť v pití. Niektorých cholera napadla práve vtedy, keď boli opitý“.

V 50 - tých rokoch bola známa brožúrka Daniela Licharda. Osveta bola jednou z ciest ako znížiť nebezpečenstvo nákazy, no na vidiek sa dostávala len zriedkakedy. A tak ľudia boli odkázaní väčšinou len na seba. O boj proti cholere sa zaslúžili viacerí lekári, napríklad nitriansky župný lekár J. Biatzovský, či martinský lekár I.M.Korauš, ktorí sa protiepidemickými liečebnými metódami snažili znížiť počet úmrtí ľudí napadnutých cholerou.

Pri prvej pohrome cholery v obciach Kráľová a Krmeš vymrela takmer polovica obyvateľstva. Boli prípady, že v jeden deň ležalo v dome naraz i niekoľko mŕtvych.

Po prvej cholere v roku 1831 nasledovali ďalšie. O 19 rokov ju zavliekli na naše územie ruské vojská. V našich obciach prepukla 6. júna roku 1849 a do 11. septembra zomrelo viac ako 200 ľudí Kostolnej, Kráľovej, Krmeša, Borši, Jánoviec a Zonca.

Od januára do marca roku 1866 na následky cholery zomrelo v našej farnosti ďalších 234 občanov a nadôvažok vypu-

kol týfus, ktorý usmrtil ešte 17 osôb navyše.

Na začiatku roku 1873 na slovenskom území prepukla posledná veľká vlna epidémie cholery. V našej obci si za 4 mesiace vyžiadala 51 životov.

Cholerový farár

Všetky štyri cholery prežil miestny farár, Imrich Kováč, ktorého prezývali „cholerový farár“. Zaujímavé je, že hoci bol najviac v styku so zomierajúcimi, svoje 35 ročné pôsobenie na fare v Kostolnej prežil v zdravý. Pri pochovávaní mu pomáhali i kapláni z kaplnky pálfyovského kaštieľa, kapucíni, pátri Konrád, Hilarius, Celsus, Henrik Záhradník, Remigius Kurka.

Na jednej zo starých katastrálnych máp je v priestore asi 200 metrov po ceste od autobusovej zastávky pri Ježovičových v smere na Récu a 180 metrov v hĺbke poľa zaznačený cintorín, ktorý v 19. storočí slúžil pravdepodobne ako cholerový. Pri takých vysokých počtoch mŕtvych (za 40 rokov viac ako 1000 úmrtí), to bolo nevyhnutné.

V dôsledku choleroých epidémií sa uhorská vláda začala serióznejšie zaoberať zlepšením zdravotníckej starostlivosti. Zákon z roku 1876 konštituoval zdravotnícke orgány, od ústredných až po

Karikatúra z 19. storočia znázorňovala, že choleroá epidémia ohrozovala ľudí aj z verejných studní, kam mohla presakovať zamorená voda z neďalekých vodných tokov.

miestne a vymedzil všetky úseky zdravotníckej starostlivosti vrátane životného prostredia. Zákon však ostal viacmeň len na papieri. Jeho uvádzanie do praxe narážalo trvale na finančné problémy a nedostatok kvalifikovaných lekárov. Ešte koncom 19. storočia nemalo 97 percent obcí slovenských žúp vlastného lekára, nevynímajúc ani obec Kráľová a Krmeš.

M.Daniš

Denník Jána Andrássyho

Panstvo grófa Jána Pálffyho bolo rozsiahle, pričom jeho pozemky a lesy sa rozprestierali predovšetkým na území juhozápadného Slovenska. Kráľovské panstvo bolo súčasťou väčšieho celku, ktoré ústrednú správu malo na Pezinskom zámku. Nad jednotlivými majetkami držali ochrannú a dozornú ruku správcovia s najrôznejšou právomocou. O všetkom, čo sa na panstve udialo museli pálfyovskí úradníci viesť presné záznamy a evidenciu.

Z roku 1894 sa zachoval denník vrchného poľného Jána Andrássyho, ktorý mal na starosti celé pezinské panstvo a do jeho kompetencie spadali aj kráľovsko - krmešský obvod. Do tohoto denníka zaznamenával v priebehu roka všetky krádeže, pri ktorých boli miestni obyvatelia prichytení. Jednotlivé záznamy sú pre

nás veľmi zaujímavé, lebo vypovedajú o viacerých veciach zo života ľudí v našej dedine pred vyše sto rokov. Je až fascinujúce, že po toľkých rokoch sa môžeme dočítať o tak prozaických udalostiach, ktoré sa v našej dedine udiali. A hoci išlo o krádeže, ich charakter je pre nás dnes už takmer banálny, hoci pre vtedajších ľudí mal význam omnoho väčší, pretože bieda a hlad, boli ich veľmi častými spoločníkmi.

Na strane 15 zaznamenal poľný Andrássy tieto priestupky z Kráľovej a Krmeša. 4. mája 1897 Anna Patrimanka, roľníčka z Kráľovej, č. d. 42 v zámočkej záhrade vykosila batoh trávy z plochy štvorca 6 až 7 metrov. Tráva zostala na mieste činu. Pri krádeži bola totiž prichytená, na čo jej vzali zachovalú kosu a starú plachticku (v plachticke nosili na

chrabte trávu - pozn. M.D.) a odovzdali ju zámočkému záhradníkovi. Patrimanka nebola ochotná ušlú škodu zaplatiť. Takto podrobne bol spísaný záznam o krádeži trávy. Z leta roku 1897 boli zaznamenané v denníku ešte ďalšie tri krádeže, obdobného charakteru, teda vždy išlo o prichytenie pri kosení trávy v zámočkej záhrade. 8. mája prichytili Ján Urbanca, obuvníka, vedľajšieho obyvateľa z Kráľovej, 2. júna Vendelína a Máriu Honzových, roľníkov z Krmeša, č. d. 16, a 26. augusta vdovu Teréziu Honzovú vedľajšiu obyvateľku z Krmeša. Zaujímavé je udanie bydliska ako vedľajšia obyvateľka, čo znamenalo, že bývala v druhej, zadnej časti domu. Voľakedy takmer v každom dome žilo niekoľko rodín.

Prísnosť vtedajších nadriadených a panských úradníkov je pre dnešnú generáciu už takmer nepredstaviteľná, no nebude asi dlho trvať a pri súčasnej dominancii súkromného hospodárenia, sa opäť vráti do nášho vedomia ako prirodzená potreba chrániť vlastný majetok v zmysle hesla: Chudoba, nechudoba, ochrana majetku je vec prvoradá.

M.D.

Tigří život v neďalekom chotári

Zo samoty má vyrásť oáza

V roku 1995 bola v Bratislave založená nadácia Petržalské tigre. V súčasnosti je jej sídlom samota neďaleko obce Kostolná pri Dunaji. Ak sa vyberiete z Kráľovej po ceste smerom k hydinárskej farme roľníckeho družstva a ďalej na Hurbanovu Ves, v širom poli, asi kilometer od našej obce môžete za vysokým oplotením uvidieť majestátne zvieratá, ktoré tu v úžasnej harmónii nazižívajú s tunajšími chovateľmi. Hlavným cieľom nadácie je pričiniť sa o záchranu sibírskeho tigra, ktorý vo voľnej prírode už nežije. A hoci jeho jediným útočiskom sú už iba ohradené priestory i zo zajatia sa dá vybudovať raj, o čom svedčí i oáza sibírskeho tigra. Skutočnú oázu im tu vytvárajú svojou láskou a starostlivosťou predovšetkým ľudia a ich dokonalá ľudská mama, pani Iveta Iršová. Výnimočnosti tohoto prostredia však už nie celkom zodpovedajú podmienky v akých zvieratá žijú. Chýbajú financie na dobudovanie oázy. A štát sa k tejto veci stavia macošsky, akoby sa ho to netýkalo. Opak je však pravdou. Svedčia o tom neuveriteľne úprimné záznamy v knihe návštev, ktorá je otvorenou výzvou pre celú našu spoločnosť, a odpoveďou na to, prečo je záchrana to-

hoto čarovného zvieraťa tak dôležitá. Ak sa na listinu ohrozených živočíchov nechce raz dostať i sám človek, nech pouvažuje o zmysle záchrany tohoto živého tvora. Tiger patrí k najstarším, dnes žijúcim tvorom na našej planéte. Vo voľnej prírode ho už nenájdete. Ako historický exponát má miesto už len v múzeách živej prírody. Ľudia sem prichádzajú a obdivujú krásu, v ktorej sú zosobnené milióny rokov života na slobode. Tie tigre nás však prosia, aby sme zachránili právo na život ich, i samých seba. Nestačí len obdivovať, ale predovšetkým biť na poplach, lebo v tomto prípade, skutočne horí.

Najväčšia mačkovitá šelma

Tiger je najväčšia mačkovitá šelma na svete. Medzi Ruskom a Čínou tvorí prírodnú hranicu rieka Ussur. Jej brehy i celá krajina je tu pokrytá hustou tajgou, ktorú po dlhú časť roka pokrýva sneh. Tomuto počasiu sa prispôsobili i tu žijúce sibírske (ussurijské) tigre, predovšetkým hustou kožušinou, ktorá sa vlastne stala prvotnou príčinou ich vyhynutia vo voľnej prírode. Druhým dôvodom prečo už

v prírode nežijú, sú magické vlastnosti, ktoré tejto nádhornej a silnej šelme ľudia pripisujú. I z týchto príčin ju lovili.

V ostatných častiach sveta má tiger obdobný osud. Ostrovné poddruhy tigra na Jáve, Sumatre a Bali už úplne vyhynuli. V Iráne, Afganistáne, v Korei je vraj počet tigrov už taký malý, že jedinou nádej na prežitie majú v Indii. No i tu klesol ich stav asi zo 40 000 v roku 1940 na 2 000 v roku 1970. Rok 1972 znamenal pre indického tigra novú nádej. Vyhlásili tu veľkorysý projekt „Tiger“ na jeho záchranu. Vďaka úspešnej kampani len školáci zo Švajčiarska, Veľkej Británie a Holandska zozbierali sumu 800 tisíc líbier. Zo získaných finančných zdrojov zriadili v Indii desať nových rezervácií s rozlohou asi 150 000 ha. Hoci počet tigrov sa tu podarilo niekoľkonásobne zvýšiť, v súvislosti s rastom obyvateľstva a kultivácie krajiny ostáva i v Indii problém záchrany tigra aktuálny.

Sibírsky tiger je zo všetkých poddruhov najväčší. Jeho dĺžka tela dosahuje tri metre. V dospelosti môže vážiť 320, ba dokonca i 400 kilogramov. Napríklad lev je až o sto kilogramov ľahší. Tiger má obrovskú silu. Dokáže preskočiť prekážku až 7 metrov dlhú. Po tvrdom

boji môže usmrtiť i mladého slona a mŕtveho koňa dokáže ťahať aj do vzdialenosti pol kilometra. Denne zožerie tiger priemerne 15 kilogramov samec a desať samica, ročné mláďatá okolo sedem kilogramov mäsa. Všetko však závisí od konkrétnej situácie. Ak je moc hladný, sibírsky tiger môže s prestávkami skonsumovať za deň 30 až 50 kg mäsa. Kosti nežerie, lebo ich nestrávi, zato si na nich čistí a brúsi zuby. Medzi stravou, ak je neďaleko voda, rád sa napije, pričom ponorí celú papuľu do chladného prúdu, ako by si ju omýval. Vodu má veľmi rád. Tam, kde tigra nikdo neruší, dokáže sa za horúceho dňa celé hodiny chladieť vo vode. Tigre sú výborní plavci. Bez námahy preplávajú i najširšie toky mohutných riek. Dožívajú sa 15 až 20 rokov.

Tigrica nemá mláďatá každý rok. V jednom vrhu bývajú zvyčajne dve až štyri, zriedka jedno a výnimočne až sedem mláďat. Zvyčajne dva až tri roky žijú mladé tigri s matkou. Prvé dva mesiace sa živia výlučne mliekom. Neskôr privykajú na mäso, ale tygrica ich i naďalej prikrmuje.

Tiger je zapísaný v Červenej knihe ohrozených zvierat. Sibírsky žije na celom svete len niekoľko desiatok. Deväť ich má svoju domovinu v oáze, neďaleko Kostolnej pri Dunaji.

Príbeh jedinej rodiny sibírskych tigrov v strednej Európe

Majiteľka tigriej oázy, pani Iveta Iršová mala vždy rada zvieratá a zvlášť tigre. Pred rokmi, keď ešte bývala v Kostolišti, sa jej podarilo získať tigra Rambíka. Bol však chorľavý a čoskoro zdochol. Po istom čase sa jej dostal do rúk inzerát s ponukou predaja trojročnej sibírskej tigricy. Získala ju a po spárení s tigrom z hodonínskej ZOO sa narodila Rita, jej prvý tigri miláčik, s ktorým sa presťahovala do Bratislavy, Petržalky. Ako Rita rástla, rástli i problémy s miestnymi úradmi až napokon našla pre seba i tigricu nový domov v starej hájovni pri Kostolnej pri Dunaji. Začiatky v Kostolnej boli ťažké, no pomohli priatelia i nadácia „Petržalské tigre“. Dnes sú tigre veľkou rodinou a takmer každý z nich je iný. Rita má prezývku „pani inžinierka“, pretože je mimoriadne inteligentná. Jej deti, Markíza, je veľmi hravá, temperamentná a vymýšľavá, Mark zasa utiahnutý, trochu flegmatický, no najlepšie zo všetkých sa fotografuje. Bimbo a Esík, to sú Mark a Markíza v mladšom vydaní. Lulu je ako malé dieťa. Stále by sa maznal a chcel byť so svojou chovateľkou a jej

S tigrami v kletke

pomocníkmi. Otec Micko mal zlé detstvo. Používali ho pri zápasoch psov.

Ako poznamenala pani Iršová, tigre sú dosť maškrtné zvieratá. Zbožňujú šľahačku. Sám som sa o tom presvedčil, keď ma pustili medzi ne v sprievode chovateľa, ktorý mi na ruky striekal šľahačku a vďačné zvieratá ju olizovali drapľavým, no vláčnym jazykom. Bol to unikátny zážitok, aký môžete zažiť na jedinom mieste na svete, medzi tigrami v tunajšej oáze. Túto krotkosť zvierat dokázali vypestovať vďaka neuveriteľnej každodennej starostlivosti a láske. Výnimočnosť tunajších zvierat ocenia najmä odborníci a znalci tigrej zveri, ktorí vedia o akého dravca ide. Tigrovi sa nesmieste otočiť chrbtom. Musí vidieť vaše oči.

Inak vás bude považovať za korisť a zozadu zaútočí. Krásne tigrie šelmy majú štyrikrát lepší zrak ako človek a uši doslova ako radary. Jedným uchom zvyknú krútiť doprava, druhým zasa doľava. Keď tiger chce, dokáže vyskočiť až do výšky 3,5 metra, musí byť však rozzúrený. Sú to veľmi inteligentné zvieratá, podobne ako delfíny. Napríklad Mark a Markíza milujú televíziu a často ju večer sledujú. Chvilu sa váľajú po veľkej posteli a potom si usadnú k televízii. Ak zbadajú na obrazovke psi, sú zvlášť čulí. Obaja totižto vyrastali

v desaťčlennej svorke nemeckých vlčiakov.

Oáza sibírskych tigrov ešte stále nie je dokončená. Všetci jej členovia však veria, že raz bude ozajstnou oázou pre tigre, chovateľov i všetkých návštevníkov, ktorých z roka na rok pribúda. Pomôcť by mal najmä štát a zodpovedajúce organizácie, no i každý z nás, kto pomôcť chce a vie.

Návštevné hodiny sú v sobotu a v nedeľu od 13 - tej do 18 - tej hodiny. Číslo účtu nadácie „Petržalské tigre“ je 674144 - 019/0900, Slovenská sporiteľňa a.s.

M. Daniš

K počiatkom školstva v našej obci

Najstarší záznam o škole pre deti z Kráľovej a Krmeša pochádza z roku 1781. Vtedajšia farská škola mala sídlo v Kostolnej pri Dunaji, ktorá bola správnym a cirkevným strediskom väčšieho zemepanského obvodu. Patrili sem ešte obce Malá a Hrubá Borša, Jánovce, Tureň, Malý Šúr, Zonc a niekoľko zemepanských majerov v okolí. Prvým známym učiteľom bol Slovak Ján Dunšič, ktorý bol zároveň organistom kostola. Budova školy stojí podnes. Pozostávala z jednej triedy a bytu pre učiteľa. Okrem iných predmetov sa tu vyučovala latinčina, maďarčina a dve hodiny týždenne i slovenčina, pretože prevažnú väčšinu žiakov tu predstavovali deti zo slovenských obcí.

O prvej škole priamo na území Kráľovej máme záznam z roku 1854, kedy sa spomína ako škola s „latinskými triedami“. Škola stála vedľa bývalej zemianskej kúrie tricesimátora Eckera (vyberal tridsiatok na obchodnej ceste, vedúcej do Senca) a učilo sa tu do roku 1892, kedy dala cirkevná stolica postaviť novú školu. V cirkevnej škole sa začalo vyučovať od roku 1896 a jej prvým správcom bol Ján Kováč. Pomocnou silou bola učiteľka Leopoldína Lentnerová, ktorá pochádzala z Bratislavy. Ide o budovu dnešného klubu dôchodcov. Až do roku 1918 sa tu učilo viac po maďarsky (len dve hodiny týždenne slovensky náboženstvo) a až od roku 1918 sa stala škola čisto slovenskou. V rokoch 1919 - 1938 tu učili Ján Majcik, Mária Kopecká - Holeňová, Ján Strelka, Ján Sládek. Roku 1938 sa na škole prestalo vyučovať po slovensky a v dôsledku maďarskej okupácie tu pôsobili maďarskí učitelia zo Senca.

Pre služobníctvo zemepanstva a kaštieľa slúžila samostatná škola, v ktorej sa vyučovalo po nemecky a vznikla už roku 1736. Spomínajú sa učitelia Jozef Fleischer a Karl Nádennícsek.

V Krmeši sa začalo vyučovať od roku 1910. Pretože obec bola finančne slabá, pozemok na školu obci poskytol gróf Ján Pálffy a štát dal postaviť budovu štátnej jednotriedky. Jej riaditeľom sa stal Štefan Petrovič. Po roku 1918 učili na krmešskej ľudovej škole, učiteľka Bezenechová, Jaroslav Janko, Róbert Beneš, Ivan Fajnor, Ervín Fibich, Anna Sieberová, Václav Grňa, Štefan Dvorák a tesne pred rokom 1938 Štefan Nágl.

M.D.

Úspechy školy, chvála nás všetkých

Učitelia a žiaci v školskom roku 1999/2000

Do lavíc v školskom roku 1999/2000 zasadlo 236 detí a za učiteľskú katedru sa postavili, pani učiteľka **Margita Sedláriková, Ivona Kollátová, Darina Deáková, Elena Mrvová, Helena Križanová, Mária Matláková, Eva Bausová, Klára Staneková, Dana Brettschneiderová, Michaela Debnárová, Malvína Hrušková** a pán učiteľ **Ladislav Filipovič**. Do školského klubu sa prihlásilo 44 detí z prvej až štvrtej triedy. Prvé, mladšie, oddelenie klubu viedla **Agáta Kadlecová** a druhé oddelenie **Katarína Deáková**. Od septembra roku 2000 odišla do dôchodku pani učiteľka Matláková a na jej miesto nastúpila **Marianna Krausová**. Ďalšou vychovávateľkou v školskom klube sa stala **Miroslava Hincová**.

Riaditeľkou školy je **PaeDr. Dagmar Paszková** a zástupkyňou riaditeľ školy **Valéria Klúčarová**.

Ďalšími zamestnancami školy sú školníčka **Edita Barányiová**, vedúca školskej jedálne **Katarína Mačaiová**, kuchárky **Ivana Valjentová, Jana Strihovská** a upratovačky **Ružena Koišová a Luba Štiglicová**.

Pedagogické výsledky školy boli veľmi dobré, veď výborný prospech dosiahla viac ako štvrtina žiakov (79 detí) a neprospeli len dvaja. Čo sa však týka dochádzky detí, tá sa oproti predošlému roku zhoršila o 15,9 %. Žiaci vymeškali spolu 15 021 vyučovacích hodín a z toho neospravedlnených bolo 25 hodín. Vysoké percento vymeškaných hodín iste súviselo i s chrípkovými epidémiami, ktoré nás v posledných rokoch stále častejšie navštevujú a pre školu sú priam ideálnym prostredím na ich šírenie. Za neospravedlnené hodiny bola jednému žiakovi znížená znám-

ka zo správania na stupeň 3. Dvaja žiaci na konci školského roka dostali pokarhanie riaditeľa školy.

Deti končiaceho ročníka sa hlásili na viacero stredných škôl. Na gymnázium sa dostali dvaja, na strednú umeleckú školu jeden, strednú školu podnikania štyria, strednú priemyselnú školu chemickú jeden, strednú elektrotechnickú školu dvaja, obchodnú akadémiu traja, strednú poľnohospodársko - priemyselnú školu traja, strednú dopravnú školu jeden a na stredné odborné učilišťa dvanásť deviataci.

Škola, podporujúca zdravie

Naša škola je od roku 1995 zaradená do Národnej siete škôl podporujúcich zdravie. Na základe tohoto

poriada celý rad akcií na ozdravenie detí, na zlepšovanie životného prostredia či už v praktickej, alebo teoretickej rovine. V zimných mesiacoch, v rámci tzv. pitného programu pijú deti cez veľké prestávky bylinkové čaje. Pre zlepšenie životného prostredia vysádzajú stromky a kríky, deti súťažia v zbere papiera. Odmena za prvé miesto v zbere je sladká. Najlepšia trieda získava tortu a najlepší jednotlivci vecné ceny. V nemalej miere sa o dobré výsledky starajú i rodičia, ktorí najlepšie vedia aká ťažká je v súčasnosti situácia v školstve po stránke jej financovania. Peniaze za zber papiera rozdeľuje škola veľmi šetrne hlavne na školské pomôcky pre výuku výtvarnej výchovy (výkresy, farby, modelovacia hmota), predmety do tried (krieda, špongie), čistiace prostriedky do sociálnych zariadení, na opravy okien, tabúľ a pod. Škola je preto vďačná za každý kilogram papiera, ktorý deti od dospelých získajú.

V rámci humanizácie školstva jednou z aktivít školy, ktorou chce prispieť k zlepšeniu medziľudských vzťahov je Vianočná besiedka. Táto vianočná akadémia pod názvom „Pomôž našej škole“ pozostávala z kultúrneho programu, vianočných trhov a burzy, kde deti ponúkali

Učiteľský zbor Kráľová pri Senci šk.r. 1999-2000. Horný rad zľava:p.uč. Agáta Kadlecová, Helena Križanová, Ivona Kollátová, Klára Staneková, Darina Deáková, Malvína Hrušková, Dana Brettschneiderová. Dolný rad zľava: Eva Bausová, Michaela Debnárová, Valéria Klúčarová, Dagmar Paszková, Ladislav Filipovič, Margita Sedláriková, Mária Matláková.

Karneval pri príležitosti Dňa detí

všetko možné, od sladkostí až po najrôznejšie výtvary vlastnej šikovnosti. Finančný výnos tohoto podujatia predstavoval čiastku 22 900 korún, za ktoré škola kúpila televízor a video pre školský klub. V minuloročnom predvianočnom čase ani netušili, že večierok bude mať taký úspech. Ten školu zaväzuje i do nasledujúcich rokov a učitelia spolu s deťmi veria, že sa stane peknou a prospešnou tradíciou. Tí, ktorí sa jej zúčastnili, určite neodmietnu pozvanie školy i na tohtoročný, miléniový večierok a pozvú naň i ďalších, aby spolu s deťmi strávili pekný predvianočný večer. S rokom 1999 sa žiaci a všetky deti rozlúčili diskotékou, spojenou so súťažami, tombolou a ohňostrojom, ktorú škola usporiadala v spolupráci s Obecným úradom.

Bohatá nádielka ocenení

Na škole už niekoľko rokov pracuje detská organizácia Fénix. Činnosť Fénixu je zameraná na športovo - turistickú a kultúrno - vzdelávaciu oblasť. V rámci programu „Putovania za krásami“ vždy na začiatku októbra poriada Fénix výlet na niektorý zo slovenských hradov. Tento rok to bol Oravský podzámok. Okrem výstupu na hrad deti navštívili Múzeum oravskej dediny, Jánošíkove diery, Oravskú priehradu a Zverovku.

V rámci turistického viacboja „Prines oheň a zvíťazíš“ sa staršie žiačky **Zdenka Guldánová, Zuzka Podolská a Lucia Vigodová** umiestnili na druhom mieste a mladšie žiačky, **Katka Guldánová, Veronika Kiššová**

a **Mária Mináriková** na prvom. V tejto súťaži škola vlastní už dva roky putovný pohár.

Úspešnú reprezentáciu školy však deti potvrdili i na ďalších športových podujatiach a olympiádach. Na biologickej olympiáde v okresnom kole zvíťazila **Zdenka Guldánová** a prvé miesto potvrdila i na krajskom kole. Úspešným riešiteľom geografickej olympiády sa stal **Milan Račko** a matematickej Pytagoriády **Pavol Dubeň a Ján Skalský**.

V olympiáde z anglického jazyka sa na 4. mieste v okresnom kole umiestnila **Erika Miklóšová** a z nemeckého jazyka rovnaké umiestnenie získal pre školu **Kristián Maár**.

Deväť žiakov vystavovalo 13 prác na výtvarnej súťaži Kalokagatia na tému „Nebezpečenstvo drogy“. Na celoslovenskej súťaži „Polícia očami detí“ sa na druhom mieste umiestnili **Erika Miklóšová a Nikoleta Čermáková**.

Ako kolektív obsadila škola na Behu zdravia v Senci druhé miesto

Vernisáž výtvarnej súťaže „Povedzme drogám nie!“

v okrese, keď sa akcie zúčastnilo 38 žiakov. V okresnom kole kolektívnych športov obsadili chlapci i dievčatá v basketbale 3. miesto, v hádzanej chlapci 2. miesto a dievčatá štvrté a v halovom futbale starší žiaci tretie miesto a mladší, taktiež tretie miesto.

Na ľahkoatletických okresných súťažiach sa v behu na 60 metrov a v skoku do diaľky umiestnil na prvom mieste **Jozef Sléz**. **Július Bozsík** obsadil druhé miesto v behu na 1000 metrov, jeho brat **Peter** druhé miesto v behu na 50 metrov a 200 metrov. Na 200 metrovej a 50 metrovej vzdialenosti obsadil tretie miesto **Tomáš Benický**. V behu na 800 metrov skončila na druhom mieste **Jana Javorová**. V hode kriketkou zabodovali na druhom mieste **Boris Usačev** a treťom mieste **Katka Skalská**. V štafete na 4 x 200 metrov obsadila štvorica **Peter Bozsík, Tomáš Benický, Boris Usačev** a **Mirka Šuplatová** druhé miesto.

Detský maratón v Bratislave priniesol našej škole druhé miesto **Petra Bozsíka**, štvrté **Júliusa Bozsíka** a piatu priečku obsadila **Jana Javorová**. Na behu M.R.Štefánika sa na druhom mieste umiestnili **Július Bozsík** a **Jana Javorová**.

Na kajskom kole preteku turistickej zdatnosti bodovali tri naše dvojice. Na prvom mieste skončili **Zdenka**

Maratónici: Jana Javorová, Peter Bozsík, Július Bozsík

Pitný režim v rámci Projektu Škola podporujúca zdravie

Guldanová a **Zuzka Podolská**, z chlapcov dvojica **Ladislav Sivák** a **Igor Skalský**. Tretiu priečku si vybojovali **Lucia Vigodová** a **Katarína Štoderová**. Na majstrovstvách Slovenska vo Varíne reprezentovali školu **Zdenka Guldanová** a **Zuzka Podolská**.

V závere školského roka škola zorganizovala Beh olympijského dňa, na ktorom sa zúčastnili všetci žiaci. Prvou súťažou nového školského roka je už tradične okresný cezpoľný beh. V tomto školskom roku 2000/2001 získala **Kráľová** v družstvách jedno druhé a dve štvrté miesta. V súťaži jednotlivcov obsadil tretie miesto **Július Bozsík** a druhé miesto **Janka Javorová**.

Behom ku zdraviu

V októbri roku 2000 sa škola zúčastnila X. ročníka Behu zdravia a obsadila v okresnom prebore druhé miesto. Z tridsiatich zúčastnených našich školákov sa najlepšie umiestnili **Július** a **Peter Bozsíkovci** na prvom mieste, **Janka Javorová** a **Mirka Šuplatová** na druhom mieste, **Jozef Bozsík** a **Marcela Grošková** na treťom a **Kristínka Galovičová** na peknom piatom mieste.

Takéto nádherné výsledky škole priniesol uplynulý rok. Za tieto patrí pochvala a gratulácia všetkým zúčastneným.

Počas školského roka 1999/2000 škola zorganizovala pre svojich žiakov i ďalšie zaujímavé podujatia. Vo februári absolvovalo 28 detí lyžiarsko - výcvikový kurz na Remate pri Handlovej. V máji sa v Sklených Tepliciach uskutočnila škola v prírode za účasti 46 žiakov tretieho a štvrtého ročníka.

Súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu sú na škole exkurzie, na ktorých si deti overujú teoretické poznatky z jednotlivých predmetov v praxi. Tento rok žiaci absolvovali exkurzie Levoča - Spišský hrad - Slovenský raj, Čičmany - Rajecká Lesná - Budatínsky zámok, Červený Kameň - Jaskyňa Driny, a Vodný mlyn Jelka.

Počas roka navštívili žiaci tri filmové a jedno bábkové predstavenia. Pri príležitosti okresnej konferencie Jednoty dôchodcov, výročnej schôdze Červeného kríža a posedenia dôchodcov deti vystúpili s kultúrnym programom.

Za všetkými týmito aktivitami žiakov stáli ich učitelia, ktorých celoročná práca za katedrou i mimo nej si zasluhuje vďaka a ocenenie všetkých nás. Veď úspechy školy, sú úspechom a vizitkou našej mladej generácie.

Spracované na základe podkladov Základnej školy v Kráľovej pri Senci

Slovenčina (2)

na kráľovský spôsob

Potvora, keď došiel domo, ani len neškrkél, čo tam v dzedzine s Mišem vyvédel. Len čo sem vyšla trochu do záhrady, zmizél z domu jak gámfor. Tak bol už slabý, že ledva sa ke mne dopotácal. Hnusák, už mal jedno oko skoro na nosy a ból by sa ešte bil. Čím väčš sme tú Anču od toho Jana odhovárali, tým sa potvora za ným väčš nabýdzala. Na strach, jaký došiel domo zaškrátaný. Len fčul tu bol, kam tak friško mohél ufujazdzit ten karpák. Nemohla sem ho od toho nijako zháknut, aby to nerobil. Šak už tu mal dávno byt, nebodaj zaspal. To tvoje hepisko je už tak rafinované jak čert. Len jednu facku sem mu vylepil, vác potom ani nemukél. Nebodaj tá Anča má v hlave vši, keď sa v nej tolko škohle.

Nevím kedy sa ten hnusák ke mne priplichil. Ani nevím, jak sem ho tak lahko prešobrtla. Len mi sem dokap, šak potom uvidíš, čo ci spravím. Videl sem, jak sa to posledné jablko na strome combilalo. Myslíš, že sem sa nechala od neho len tak lahko oblafnút. Čo ho už s tú úlohu tolko molestuješ, vidíš, že temu nerozumí. Ná ja nevím, čo má v tej jeho gebule sprostej, keď to neví pochopit. Čo už nejde, čo sa tam tolko suchle. Tá tvoja Helena to je taká podegrisko, jakú si ešte nevidzela. Tú moju hepisko sem fčera tak vyzvárala. Neboj sa, já sem mu toho dost nabržgala do očí. Darmo nanho kričíš, šak je hluchý jak pecen. Vóbec nevím, kde ten Jožo fčera tolko falingoval.

Šak já sa to dozvím, kdo to šecko na mna narafičil. Tá tvoja Etela to je taká mirtha, jakej ve svece neny. Ved to bola len taká žbrnda, čo mi k obedu dali. No nepýtajte sa ma, jaký bol na tej zába ve hynaj. Ná furt len čosi zňucháva hentá obluda jedna. Ná môžeš mu aj kotrbisko rozrúbat, myslíš že ca poslúchne tá potvora jedna. Ná chmatni ho za drcholec a fikni mu pár poza uši. To je taká oštoba, jakú si v živote nevidzel. Ná viš, dones to račšej senkaj. A toto račšej dones henkaj, aby to tu nezavadzalo. Ná práve sem ho pri tem napopácal, jak to chcel odnést. Myslím, že to mi untik stačí na dnešek. Tých jahód bolo v tem háji habadej. Čo tak skoro šarapací ten karpoš a nedrichme ešte. Dohromady sem mu nič nespravila a ten fagan už od Božého rána rumácá. Jožo, na potvoru jaký si zaškrátaný, ná čo si robil. To okno ci bolo rozbité na cimpr campr. Nepraj si to vedzet, jak to tí karposhi v tej záhrade šecko zmakosili. Ná vyflágnem sa na nich, na hnusoby, čo myslá, že sa ich budem prosit.

Krížovka

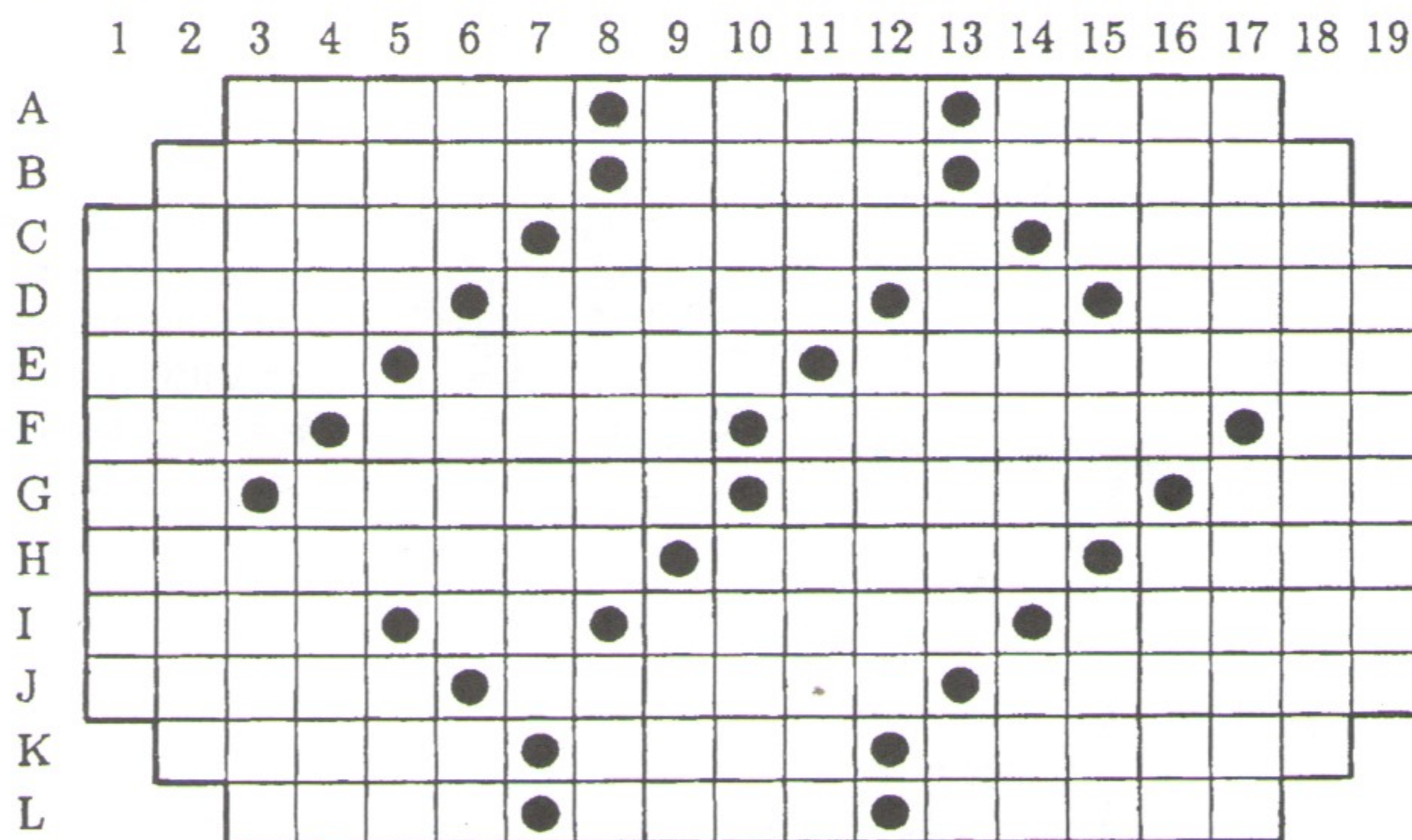
Vodorovne: A. Vylučoval po kvapkách - mačiatko - citoslovce klopania. - B. Biblické mesto nerestí - cudzie mužské meno (Áron) - druh ázijských opíc. - C. Palác (zastarano) - túžil, bažil - slovanský boh stád. - D. Letopisy - tričko - MPZ Islandu - písomná správa. - E. Nevenuje - trojica karát - zubní technici. - F. Meno Ivany - iný názov Novej Guiney - krútime - solmizačná slabika. - G. Označenie bulharských lietadiel - plazma (po česky) - južný plod - grécky boh lesov. - H. Príhody - snívava - otecko, tato. - I. Záhorie - kancelárska skratka - zemina - dávam do súladu. - J. Slávny taliansky husliar - dievčenské meno Nory - biblická ženská postava. - K. Múza ľúbostného básnictva - jednotka sily - staroasýrske mesto. - L. Inakšie - pobyt (po anglicky) - trošku.

Zvisle: 1. Opereta P.Linkeho - 2. DRUHÁ ČASŤ TAJNÍCKY. - 3. Druh múčnika - vyhynutí kočovníci. - 4. Nepodľahne - južný listnatý strom. - 5. Hudobné značky - Medzinárodná organizácia práce. - 6. Značka kvality - vytýčený smer - označenie českých lietadiel. - 7. Popevok - Izoldin milenec. - 8. Úprimní - rímska bohyňa úrody. - 9. Dievčenské meno - ostrý koniec. - 10. Turecká hraničná rieka - výlučok z úst. - 11. PRVÁ ČASŤ TAJNÍCKY - TRETIA ČASŤ TAJNÍCKY. - 12. Český súhlas - údolie. - 13. Zaháňala chorobu - značka pre

Tajničku tvorí výrok F.Schillera

nit. -14. Značka kilogramu - rojčí - anglický šľachtický titul. - 15. Rímskych 54 - opak svetla - hrubý povraz. - 16. Stane sa belším - slávny český dirigent. - 17. Mestský štát v staroveku -

talianske mesto. - 18. ŠTVRTÁ ČASŤ TAJNÍCKY. - 19. Zatieňime (básnický).
Pomôcky: G. - LZ. -L. Stay. - 5. ILO. - 10. Araks

Vylúštenú tajničku s označením čísla Kráľovských zvestí nám pošlite do konca januára 2001 na adresu redakcie: Obecný úrad Kráľová pri Senci. Jedného z úspešných riešiteľov vyžrebujeme a odmeníme peknou knihou. Správne znenie tajničky z KZ 1-2/2000 znie: "... preto sa jej ľudia boja!". Odmenu vyhráva pán Milan Koiš.

Kráľovských zvestí

Senecký okres chce ísť do Bratislavského kraja

Zástupcovia samosprávy miest a obcí okresov Senec, Malacký a Pezinok sa nechcú v rámci nového administratívno-územného členenia Slovenska stať súčasťou trnavského územného celku, ako to navrhuje vláda, ale bratislavského. Podľa vládneho návrhu by bratislavský kraj malo tvoriť len územie hlavného mesta.

Takýto návrh je pre náš okres nevyhovujúci, pretože celá infraštruktúra regiónu je previazaná na Bratislavu. Aj historicky sme už od stredoveku patrili do bratislavskej župy. Tato zmena by mohla vážne narušiť ekonomickú stabilitu regiónu a zastaviť jeho rast.

Zobrazenie malého a veľkého kraja Bratislava

A najviac budú postihnutí opäť občania, ktorí za niektorými úradnými vecami budú musieť cestovať do Trnavy, hoci väčšina je napríklad i zamestnaním previazaná na Bratislavu.

Stanovisko, aby náš okres nepatrilo pod Bratislavu zaisťujú predovšetkým predstavitelia hlavného mesta a starostovia jednotlivých bratislavských mestských častí. Zaujímavou skutočnosťou sú doterajšie skúsenosti územného usporiadania hlavných miest a ich zázemia v ostatných Európskych mestách. Iba dve hlavné mestá sú zároveň aj vyššími územnými celkami. Ostatné tvoria územný celok spolu s okolím mesta. Jedným z nich je Kodaň, ale tá už svoje niekdajšie rozhodnutie osamostatniť sa od svojho územného zázemia oľutovala.

Splnomocnenec vlády na reformu verejnej správy Ing. Viktor Nižňanský k sporu hlavného mesta a jeho okolia poznamenal: „Veľké mesto by malo mať záujem na zabratí menších a tie by sa tomu mali brániť, ale u nás je tomu naopak“.

Bratislava ako hlavné mesto s veľkou daňovou silou sa nechce deliť s okolitými ekonomicky menej rozvinutými okresmi o financie. Celá vec je však omnoho komplikovanejšia. Takúto snahu mesta a mestských častí z hľadiska budúcnosti možno označiť za neprezieravú. Lahko sa totižto môže stať, že firmy sídlia v Bratislave sa začnú sťahovať do jej okolia vzhľadom napríklad na nižšie dane (i daň z nehnuteľnosti). Ak sa Bratislava bude chcieť osamostatniť vzniknú jej komplikácie z potreby meniť už dnes platné dokumenty, najmä veľký územný plán Bratislavy, podľa ktorého sa Bratislava rozvíja ako veľký celok aj so svojím zázemím. Je tu však i taký názor, že na druhej strane je dokonca pre náš okres z hľadiska finančnej pomoci od EÚ nevýhodné pričleniť sa k Bratislave, pretože naše šance na získavanie financií zo zahraničia sa znížia.

Všetky tieto fakty a mnohé ďalšie by mali obidve strany dobre zvážiť. Hlavný dôraz by sa však mal klásť na ľudí a ich záujmy. Inak žiadna reforma nemá zmysel a nesplní očakávania ani vlády, ani občanov.

Ťažko predvídať, ako sa to všetko skončí, pretože celá reforma verejnej správy je v pohybe a rozhodovať o veci bude ešte predovšetkým vláda a parlament.

Spracované na základe materiálov: Obecné noviny, č. 34, s. 6

Regionálne združenie obcí

Podunajskej oblasti

Naša obec, Kráľová pri Senci je už od augusta roku 1999 členom regionálneho združenia obcí Podunajskej oblasti, ktoré tvoria všetky obce senecského okresu a štyri obce susedného, dunajskostredského okresu.

Ciele a hlavné úlohy združenia sú zakotvené v stanovách združenia. Sídlo združenia je v budove obecného úradu v Rovinke a starosta tejto obce jej prvým predsedom.

Skôr ako si priblížime základné stanoviská stanov združenia, treba poznamenať, že jeho vznik má význam predovšetkým z hľadiska ďalšieho ekonomického rozvoja tohoto regiónu. Prísun financií pre rozvoj jednotlivých aktivít na Slovensku je zo zahraničia možný a najschodnejší práve cez prezentovanie sa cez jednotlivé regióny, ktoré spájajú isté spoločné danosti.

Hlavným cieľom združenia je chrániť zákonné práva a záujmy obcí a aktívne ovplyvňovať rozvoj ich samosprávnych funkcií.

Z hlavných úloh združenie organizuje a uskutočňuje stretnutia, odborné semináre zástupcov samosprávnych orgánov obcí k otázkam výmeny skúseností, riešeniam rozvojových zámerov obcí. Na požiadanie obcí vykonáva

koordináciu združených obcí pri zabezpečovaní a riešení regionálnych problémov. Zastupuje združené obce v medzinárodných organizáciách, poskytuje im informácie z ich činnosti a sprostredkúva styk obcí s organizáciami v zahraničí. Poskytuje celý rad ďalších služieb a informácií napríklad pri rôznych sporných otázkach. Zúčastňuje sa na príprave zákonov a legislatívnych noriem, či rozpočtových pravidiel. Môže vydávať rôzne materiály a príručky na pomoc samosprávam v obciach.

Členstvo v združení vzniká na základe prihlášky a jeho riadnymi členmi sa môžu stať fyzické osoby a každá obec v podunajskej oblasti. Prihláška obce musí byť schválená obecným zastupiteľstvom a podpísaná štatutárnym zástupcom.

Každá obec si určí na dobu volebného obdobia samosprávnych orgánov (teda na 4 roky) z radov ich členov vždy jedného delegáta a jeho zástupcu, ktorí obec zastupujú na jednotlivých podujatiach.

Každý člen združenia musí platiť členské príspevky, ktorých výšku stanovuje snem združenia, ako najvyšší orgán. Ďalšími orgánmi sú rada združenia, sekcie pre jednotlivé oblasti činnosti združenia a kontrolná a revízná komisia. Snem sa koná vždy po voľbách orgánov samosprávy miest a obcí, teda každé štyri roky, kedy volí a odvoláva všetky orgány združenia a môže meniť stanov, výšku členského, alebo i zrušiť združenie.

Rada združenia má 9 až 13 členov a volí si svojho predsedu, podpredsedu a tajomníka, ktorý spolu s predsedom je štatutárnym zástupcom Združenia. Rada sa schádza najmenej 6 - krát do roka a zvoláva ju predseda Združenia písomne. Majetok získava zo svojej činnosti, z členských príspevkov, dotácií a darov. Združenie zanikne iba v prípade rozhodnutia Snemu trojpäťtinovou väčšinou všetkých riadnych členov.

Strecha kostola v Kráľovej pri Senci

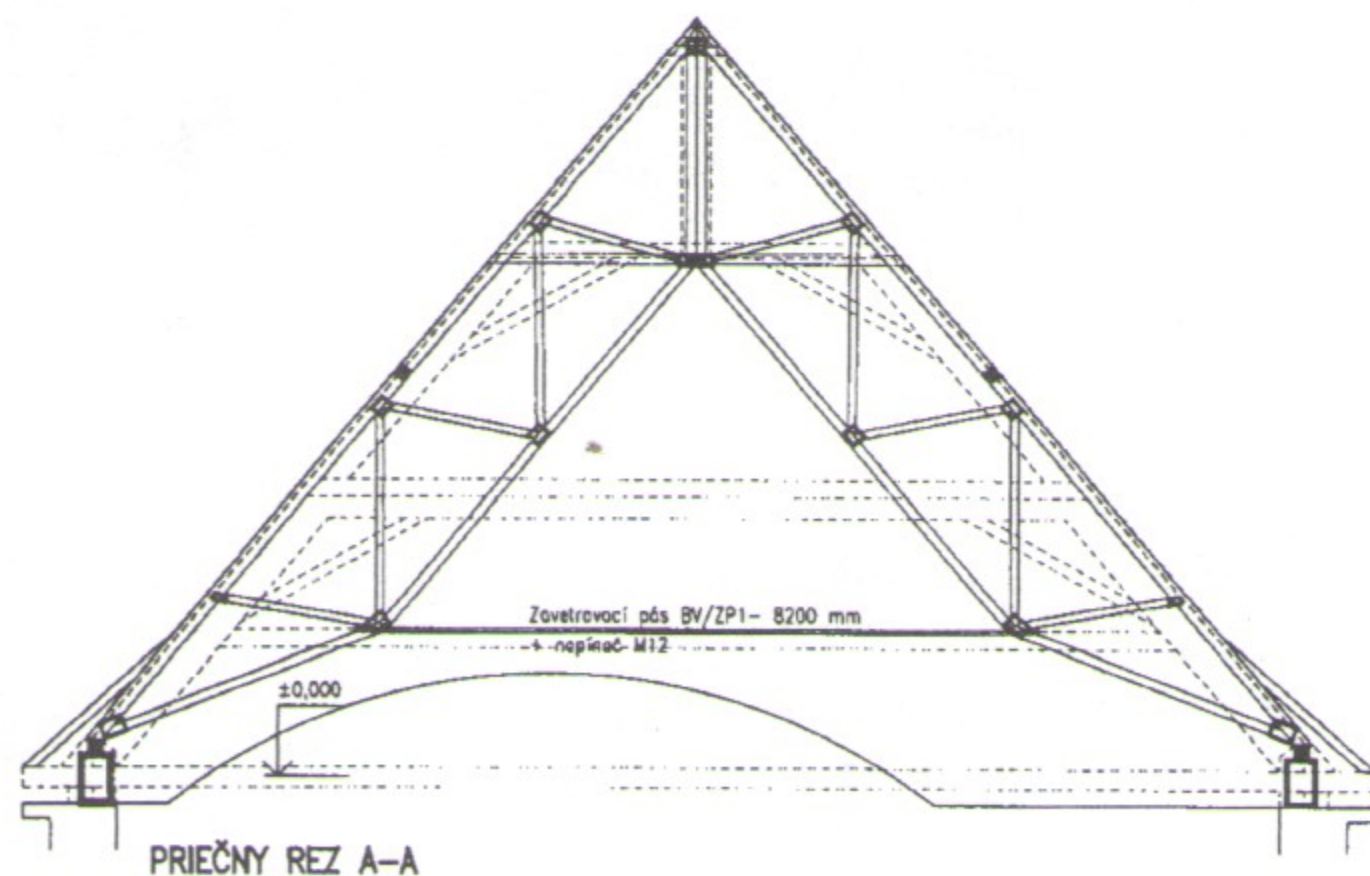
Projekt nosnej konštrukcie strechy spracoval Ing. František Lužica z Nových Zámkov. Strecha má pôdorysný tvar obdĺžnika o vonkajších rozmeroch 13,6 m x 34,6 m. Jestvujúci krov pred rekonštrukciou bol uložený na zdvojenej pomúrnici, ktorá ležala na obvodovom tehelnom murive miestami porušenom. Pomúrnicie neboli rovnobežné a preto rozdiel a poruchy muriva bolo potrebné vyrovnať železobetónovými vencami.

Strešná konštrukcia nad pôdorysom bola vytvorená z drevených priehradkových väzníkov so styčnickými doskami systému BOVA stiahliami. Väzníky majú celkovú dĺžku 12,844 m a sú uložené vo vzájomnej vzdialenosti 1,0 m na drevených pomúrnicach o priemere 140 na 140 mm a ukotvených k železobetónovým vencom oceľovými kotvami vo vzdialenosti 2,0 m. Väzníky pozostávajú z dvoch dielcov, ktoré boli zmontované na stavbe. K zabezpečeniu stability strechy okrem kotevných prvkov zavetrovacieho systému aj zavetrenie pozinkovanými oceľovými zavetrovacími pásmi o dĺžke 13,5 m

v strešnej rovine. Stabilitu horného pásu väzníkov zabezpečuje celoplošné laťovanie.

Montáž celej konštrukcie bolo potrebné vykonať po etapách, postupujúc od koncov budovy. Prírezy drevených väzníkov boli máčané v prípravku DIFUSIT, ktorý chráni drevo proti drevokazným hubám a hmyzu. Nakoľko jestvujúca konštrukcia bola značne napadnutá drevokazným hmyzom, počas jej demontáže bolo potrebné všetky jej zvyšky a úlomky dôsledne odstrániť a piliny povysávať priemyselným vysávačom.

Celkové vyučtovanie opravy strechy kostola činilo čiastku 1 802 527.- Sk.

KRÁLOVSKÉ ZVESTI

ROČ V. 3-4/2000

OBSAH

Na úvod (1)

Živé slová

S básnikom a kňazom
Svetoslavom Veiglom (1)

Archeológia

Pradávná história nášho regiónu (4)

História

Kráľová na mapách
starého Slovenska (7)
Dvere páľffyovského kaštieľa (9)

Osobnosti nášho okolia

Ján Pálffy a Kráľová (12)

Historický prameň

Keď obcou zúrila cholera (14)
Denník Jána Andrássyho (15)

Náš región

Zo samoty má vyrásť oáza (16)
K počiatkom školstva v našej obci (17)

Život okolo nás

Učitelia a žiaci v školskom roku
1999/2000 (18)

....

Slovenčina na kráľovský spôsob (21)
Krížovka (21)

Informatórium

Senecký okres chce ísť do
Bratislavského kraja (22)
Regionálne združenie obcí
Podunajskej oblasti (23)
Strecha kostola v Kráľovej pri Senci (23)

Šport

Futbalová jeseň vo výsledkoch (24)

Kráľovské zvesti. Časopis pre obyvateľov a priateľov Kráľovej pri Senci. Redaktor a zostavovateľ: Miroslav Daniš. Grafika: Vladimír Daniš. Vydáva: Obecný úrad, Kráľová pri Senci, schválené OZ, uznesením 41/02-91. Schválené: OÚ-SC 11/2000. Tlač: Eterna press s.r.o. Do tlače zadané 20. novembra 2000. Vychádza štvrťročne.

ISSN 1335-7271

Futbalová jeseň vo výsledkoch

Žiaci

KpS - N.Dedinka	3-2
KpS - Blatné	3-0 k.
Hanuliakovo - KpS	3-0 k.
KpS - Kaplná	2-3
KpS - Reca	4-0
Igram - KpS	0-7
Ivanka p/D - KpS	3-1
KpS - Most p/B	3-2
Malinovo - KpS	1-2
Bernolákovo - KpS	1-1
KpS - Čataj	0-1
Tomášov - KpS	5-4
KpS - Báhoň	6-1
H.Šúr - KpS	1-1

Dorast

Kostolište - KpS	3-0
KpS - D.Lužná	0-1
Lozorno - KpS	0-4
KpS - Slov. Grob	1-0
Budmerice - KpS	1-2
KpS - Studienka	1-0
Sv.Jur - KpS	6-1
KpS - Jabloňové	1-1
Limbach - KpS	2-1
KpS - Modra	0-0
V.Leváre - KpS	0-1
KpS - Viničné	2-5
B.Pezinok - KpS	0-1
Stupava - KpS	4-0
KpS - Kalinkovo	3-2

A-mužstvo

Štart - KpS	1-2
KpS - D.Lužná	1-4
Rača - KpS	2-0
KpS - Jarovce	2-2
Malinovo - KpS	0-2
KpS - Blatné	0-2
Petržalka - KpS	4-0
KpS - Dúbravka	2-1
Vajnory - KpS	3-1
KpS - Vrakuňa B	3-2
Tomášov - KpS	3-0
KpS - Rovinka	3-1
Ružinov - KpS	7-1
Trnávka - KpS	0-2
KpS - Ch.Grob	1-3

Tabuľka A-mužstva po jesennej časti

1. Blatné	15	10	2	3	28-10	32
2. Petržalka	15	9	3	3	30-11	30
3. Jarovce	15	9	3	3	31-15	30
4. D.Lužná	15	9	3	3	30-15	30
5. Rača	15	9	2	4	32-15	29
6. Dúbravka	15	7	4	4	30-23	25
7. Ružinov	15	8	0	7	46-22	24
8. Tomášov	15	7	2	6	29-26	23
9. Ch.Grob	15	6	3	6	19-22	21
10. Kráľová p/S	15	6	1	8	20-35	19
11. Vajnory	15	5	2	8	20-24	17
12. Vrakuňa B	15	4	3	8	16-30	15
13. Rovinka	15	4	3	8	18-40	15
14. Trnávka	15	4	2	9	21-34	14
15. Malinovo	15	3	1	11	16-37	10
16. Štart	15	2	2	11	10-37	8

Letieť nad Kráľovou je nádherné!

Naša dedinka je krásna nielen keď ňou denne prechádzame peši, alebo na bycikli do práce, obchodu, kostola, alebo na prechádzku k známym. Ešte krajšia je z lietadla, ktoré krúži nad našimi strechami, ulicami, záhradami, pekným futbalovým uhriskom, novou červenou strechou kostola a čiernou tečúcou riečkou. Tento zážitok sme si spolu s manželkou dopriali v jeden pekný

slnečný deň. Navštívili sme areál leteckej školy a hoci sme spočiatku váhali, či do lietadla vstúpiť, po rozhovore s pánom riaditeľom školy, Ing. Chromekom, ktorý nás odborne o lete poučil a povzbudil nás, sme sa po krátkom štarte už vznášali v oblakoch. Bol to nádherný pocit, keď vlastne ako vtáci sme sa mohli zhora zahľadiť na vlastnú rozkvitnutú záhradu, dvor, dom i celú ulicu. Bolo úžasné uvidieť čo nám dáva od Boha naša príroda.

Týmto pár riadkami chcem poďakovať leteckej škole, ktorá nám takýto zážitok umožnila.

Miloslav Koš

Vzácný zlomok umeleckého remesla

Prízemie, chodba za sakristiou, klasicizmus zač. 19.stor.

I.poschodie: vľavo pôvodné barokové dvere, upravené v 20.stor. a napravo dvere z 19. storočia

Dvere do sakristie

Prízemie - „služobné“ dvere 18.stor.

Sakristia, dvere do chodby, 18.stor.

I.poschodie, 18.stor., po úprave v 20.stor.

ISSN 1335-7271